

MÅNNE

En korpusbaserad studie av satsadverbialet *månne* i finlandssvenska och sverigesvenska tidningstexter

Sofia Alander

014157350

Avhandling Pro Gradu

Nordiska språk

Våren 2019

Finska, finskugriska och nordiska
institutionen

Handledare: Hanna Lehti-Eklund

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen		Laitos – Institution – Department Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	
Tekijä – Författare – Author Sofia Alander			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Männe - En korpusbaserad studie av satsadverbialet <i>männe</i> i finlandssvenska och sverigesvenska tidningstexter			
Oppiaine – Läroämne – Subject Pohjoismaiset kielet, ruotsi toisena kotimaisena kielenä			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu-tutkielma		Aika – Datum – Month and year Helmikuu 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 80
Tiivistelmä – Referat – Abstract Tutkielman tavoitteena on kartoittaa, miten ruotsin kielen <i>männe</i> -sanaa käytetään nykyruotsissa. Tutkielmassa pyritään myös selvittämään, voisiko sanan määrittellä finlandismiksi. Tutkielman pääpaino on suomenruotsalaisessa kielenkäytössä. Ruotsinruotsalaista aineistoa käytetään työssä vertailuaineistona. Tutkimusaineistona käytetään 2010-luvun sanomalehdistä koostettuja korpuksia. Korpuksat ovat Göteborgin yliopiston ylläpitämiä ja kaikille avoimia internetissä. Aineisto koostuu 22:sta suomenruotsalaisesta ja 8:sta ruotsinruotsalaisesta korpuksesta. Korpuksista on korpustyökalun avulla eroteltu kaikki sanan <i>männe</i> sisältävät lauseet. Lauseita on suomenruotsalaisessa aineistossa 147 ja ruotsinruotsalaisessa aineistossa 161 kappaletta. Aineiston analysoinnissa käytetään pääasiassa kvalitatiivisia menetelmiä. Aineistolle tehdään laaja syntaktinen analyysi, joka keskittyy sanan <i>männe</i> sijaintiin lauseessa sekä lauseen sanajärjestykseen. Tutkielmassa selviää, että <i>männe</i> on yleisempi sana suomenruotsalaisessa aineistossa. Suomenruotsalaisessa aineistossa <i>männe</i> esiintyy lauseen alussa suurimmassa osassa lauseista. Lauseen lopussa sanaa ei käytetä suomenruotsissa juuri ollenkaan. Suomenruotsalaisessa aineistossa <i>männe</i> esiintyy varsinkin lauseen alussa usein yhdessä negaation <i>inte</i> tai jonkin kysymyssanan kanssa. Suomenruotsissa hyödynnetään usein myös <i>männe</i> -sanan antamaa mahdollisuutta käyttää suoraa sanajärjestystä kysymyslauseessa, mikä ei yleensä ruotsin kielessä ole mahdollista. Ruotsinruotsalaisessa aineistossa <i>männe</i> sijaitsee useimmiten lauseen keskellä. Sanaa käytetään ruotsinruotsissa lauseen alussa ja lopussa suunnilleen yhtä usein. Ruotsinruotsissa <i>männe</i> esiintyy välillä lauseen keskellä välimerkkien avulla erotettuna lisäyksenä. Ruotsinruotsissa lause saattaa myös alkaa infiniittimuodossa olevalla verbillä. Tulokset viittaavat siihen, että <i>männe</i> on tavallisempi sana suomenruotsissa kuin ruotsinruotsissa. Kyseessä voisi olla statistinen finlandismi tai arkaismi, jonka käyttö saa pragmaattista tukea suomen kielen vastaavista konteksteista. Myös suomenruotsin hitaampaa kielenkehitystä ruotsinruotsiin verrattuna voidaan pitää yhtenä syynä tutkimuksessa löytyneille eroavaisuuksille. Tulevaisuudessa tarvitaan lisää tutkimusta sanan <i>männe</i> käytöstä eri tekstilajeissa sekä murteissa. Erityisesti puhutun kielen tutkiminen voisi valaista ja selittää <i>männe</i> -sanan käyttöä ja variaatiota ruotsin kielessä. Myös sanan etymologia on osittain epäselvä, minkä vuoksi sanan <i>männe</i> ja sen mahdollistamien lauserakenteiden alkuperää tulisi tulevaisuudessa tutkia tarkemmin.			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords finlandssvenska, korpuslingvistik, finlandssvensk syntax, finlandismer			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	3
1.1 Syfte och forskningsfrågor	5
1.2 Finlandssvenska och sverigesvenska	6
1.3 Disposition.....	7
2 FINLANDSSVENSKA.....	8
2.1 Svenska som ett pluricentriskt språk	8
2.2 Finlandismer	10
2.3 Negationen <i>inte</i> i satsens spets	13
3 MÅNNE.....	15
3.1 Definition, bakgrund och användning.....	15
3.2 <i>Månne</i> som finlandism	16
3.3 <i>Månne</i> i svenska satsschemat	19
3.3.1 Huvudsatsschemat.....	20
3.3.2 Bisatsschemat	21
3.3.3 Efterfältet	22
3.3.4 Sammanfattning	24
3.4 Tidigare forskning.....	24
4 TIDNINGSSPRÅK	27
5 MATERIAL.....	29
6 METOD	34
6.1 Korpuslingvistik	34
6.2 Sökningar med <i>månne</i>	35
7 RESULTAT	38
7.1 Placeringen av <i>månne</i>	38
7.2 <i>Månne</i> -satsernas syntax.....	39
7.1.1 Finlandssvenska	39
7.1.2 Sverigesvenska	53
7.3 Sammanfattning.....	65
8 DISKUSSION.....	67
9 SAMMANFATTNING	75
KÄLLFÖRTÄCKNING	76
TABELLER.....	80

1 INLEDNING

Ordet *månne*, som betyder ”jag undrar” (SAG 4:742), tillhör en ganska väl avgränsad grupp av satsadverbial som tar ställning till satsens sanningshalt (SAG 4:104).

Under hela skrivprocessen av denna avhandling har rättstavningsprogrammet på datorn konsekvent påpekat att jag ska vara försiktig med att använda uttrycket *månne*. Orsaken till detta är att det kan ge ett ovanligt eller främmande intryck i vanlig text. Jag kan inte riktigt hålla med det som programmet föreslår: av egen erfarenhet vet jag att finlandssvenska språkbrukare känner till uttrycket *månne* och också använder det även i dag (2019).

Efter en närmare granskning av *månne* märker jag fort att uttrycket har flera intressanta egenskaper förutom påståendet om att det är ålderdomligt. *Månne*-satsernas struktur och hur de möjliga konstruktionerna har utvecklats är speciella i sin karaktär. Också den semantiska dimensionen av *månne* väcker intresse. När jag talar med andra människor om ämnet leder diskussionen ofta till funderingar över hur uttrycket används i Sverige. Ändå har ingen forskat i precis det här uttrycket tidigare. Därför har jag valt att studera *månne* i min avhandling. Jag är speciellt intresserad av *månne*-satsernas syntax i dagens svenska.

Månne har redan tidigt ansetts vara ett ålderdomligt uttryck (VBL 1970). Det som ändå ursprungligen har betraktas som ett finlandssvenskt särdrag, dvs. att *månne* följs av ett infinitivverb (Bergroth 1928:125), verkar vara mera främmande i flera finlandssvenska öron. Satser som t.ex. *Månne han komma i dag* kan knappast kallas vanliga i modern svenska.

Månne har tidigare berörts i forskning om finlandssvenska särdrag (se t.ex. af Hällström-Reijonen 2010). Det finns ändå ingen forskning enbart om *månne*. Eftersom uttrycket inte har undersökts tidigare finns det flera intressanta aspekter relaterade till ordet som kunde belysas i denna avhandling. Att undersöka t.ex. utvecklingen från hjälpverbet *månde* till satsadverbiala *månne* kunde förklara varför satser med *månne* har så många syntaktiska möjligheter jämfört med andra satser i svenskan.

Användningen av *månne* i dagens svenska behöver vidare forskning, eftersom tidigare forskning har fått lite varierande resultat om hur *månne* används i det svenska språksamhället. Särskilt Bergroths (1928:125) anmärkningar om att *månne* ofta förekommer med ett infinitivverb i finlandssvenskan har blivit ifrågasatta av andra forskare. Till exempel Olav

Ahlbäck (1956:51) skriver att det är vanligare även i finlandssvenskan att *månne* följs av ett finit verb.

Det är viktigt att vara medveten om hur finlandssvenskan skiljer sig från sverigesvenskan, eftersom det ur ett finlandssvenskt perspektiv är viktigt att avståndet mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan inte blir för stort. Finlandssvenskan måste stödja sig språkligt på Sverige för att kunna ”utvecklas och förbli ett fullt fungerande språk till exempel med termer inom alla samhällsområden” (af Hällström-Reijonen 2017). Storleken av denna avhandling tillåter inte en djupgående undersökning av både etymologin och den moderna användningen av *månne*. Därför har jag valt att koncentrera mig på hur ordet används i dag.

Med denna avhandling bidrar jag också till forskning om finlandssvensk syntax. Finlandismer har fått mycket uppmärksamhet när det gäller lexikon. År 2008 utgav Forskningscentralen för de inhemska språken en reviderad upplaga av *Finlandssvensk ordbok* (af Hällström-Reijonen och Reuter 2008) som innehåller finlandssvenska ord och fraser. Finlandismer i syntaxen, dvs. på satsnivå, har däremot inte beforskats med lika stor omfattning (Wide och Lyngfelt 2009:12).

Det har ändå noterats att finlandssvensk syntax har blivit allt mer finskpåverkad och syns oftare i finlandssvenska texter (Reuter 2003:10) och därför är det viktigt att också uppmärksamma finlandismer som finns i satsens struktur. Ett problem är att finlandssvenska skribenter ofta inte är medvetna om hur mycket deras språk skiljer sig från sverigesvenskan (Reuter 1991:105). Detta är något som redan Bergroth (1928:13) uttryckte bekymmer för. Denna avhandling ökar medvetenhet om dessa skillnader och kan utnyttjas av finlandssvenska skribenter som vill bli förstådda också i grannlandet. Givetvis kan avhandlingen öka förståelsen om de båda varieteterna också hos sverigesvenska språkbrukare.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet i min avhandling är att visa hur *månne* används i dagens svenska.

Mitt sekundära syfte är att få en uppfattning om användningen av *månne* kan anses vara en finlandism oberoende av vilken verbform som följer uttrycket. Undersökningen koncentrerar sig alltså på finlandssvenskt språkbruk och sverigesvenska texter används som jämförelsematerial.

Mina forskningsfrågor är:

- Hur frekvent är *månne* i det finlandssvenska och sverigesvenska materialet?
- I vilket satsfält placeras *månne* oftast i materialet?
- Hurdan ordföljd har *månne*-satserna i materialet?

Utgående från forskningsfrågorna utför jag en syntaktisk analys av *månne*-satser som förekommer i finlandssvenska och sverigesvenska tidningstexter. Materialet består av korpusar som är fritt tillgängliga på nätet.

Eftersom tidigare forskning har analyserat *månne*-satser utgående från om satsens verb står i infinit eller finit verbform kommer det också att kommenteras i denna avhandling, trots att huvudintresset inte ligger på verbformen. I undersökningen vänds blicken mot andra intressanta egenskaper hos *månne*-satser som inte tidigare har fått lika mycket uppmärksamhet som verbformen.

I denna avhandling syftar ordet *månne* till det enskilda ordet som sådant. Med en *månne*-sats avses en enhetlig sats som innehåller uttrycket *månne*. En sats kärna består av ett subjekt och ett predikatsled. Därutöver kan satsen ha en satsinledare och ett satsadverbial. (SAG 4:3.)

I avhandlingen används också olika begrepp för att beskriva olika svenska varieteter. De olika begreppen samt motivering till hur de är valda presenteras i följande delkapitel 1.2.

1.2 Finlandssvenska och sverigesvenska

I denna avhandling används två olika termer för att göra skillnad mellan två olika svenska varieteter: finlandssvenska och sverigesvenska.

Med *finlandssvenska* avses i denna avhandling den icke-dialektala svenskan som används i tal och skrift av svenskspråkiga finländare, dvs. finlandssvenskar. Dialekter och svenska som talas och skrivs av personer med annat modersmål betraktas enligt denna definition inte som finlandssvenska. Det problematiska med definitionen är ändå att det inte är helt enkelt att dra gränsen mellan dialekt och standardspråk. (Reuter m.fl. 2017:17.)

Begreppet *svenskan i Finland*, som också används i språkforskning, kan förstås inkludera all svenska som används i Finland. Begreppet omfattar alltså också t.ex. den svenska som inlärts i skolan av personal som inte har svenska som modersmål. (Wide & Lyngfelt 2009:13–14.)

Både svensk- och finskspråkiga språkbrukare i Finland använder ofta begreppet *rikssvenska* (finska *riikinruotsi*) om svenskan som talas i Sverige. I Sverige anses med samma begrepp det svenska standardspråket eller riksspråket i Sverige. (Reuter m.fl.2017.)

Termen *högsvenska* betecknar det standardspråket som är gemensamt för båda länderna (Reuter m.fl.2017:18). Högsvenska som term är föråldrad, men används fortfarande i finlandssvenskan för att göra skillnad mellan standardform och dialekt eller mellan ”standardsvenska utan finlandismer och ett mera finlandssvenskt idiom” (Reuter m.fl.2017:18). Termen *sverigesvenska* är mera ”träffande” för att beskriva svenskan i Sverige mera allmänt (Reuter m.fl.2017:18).

I denna avhandling är jag intresserad av icke-dialektalt språk som används av svenskspråkiga personer i Finland. Därför använder jag begreppet *finlandssvenska* för att beteckna användningen av svenskan i Finland. *Sverigesvenska* betecknar i denna avhandling den motsvarande språkformen i Sverige. Utöver de orsaker som diskuterats ovan är de här termerna passande också därför att de uppfattas på samma sätt på båda sidorna om Bottenviken och uttrycker motsvarande språkformer i de båda länderna.

I nästa delkapitel 1.3 beskrivs dispositionen av denna avhandling.

1.3 Disposition

Kapitel 2 är en genomgång av finlandssvenskan och dess förhållande till sverigesvenskan. Kapitlet börjar med en genomgång av svenska som ett pluricentriskt språk i delkapitel 2.1. Därefter behandlas finlandismer i delkapitel 2.2. Delkapitel 2.3 diskuterar det finlandssvenska sättet att placera negationen *inte* i satsens spets.

Kapitel 3 belyser uttrycket *månne* från flera olika synvinklar. Kapitlet behandlar uttryckets definition och bakgrund enligt olika handböcker i delkapitel 3.1. Efter det diskuteras i delkapitel 3.2 hur *månne* har behandlats som finlandism i tidigare forskning. Delkapitel 3.3 är en genomgång av det svenska satsschemat för huvudsatser och bisatser samt visar hur *månne* kan placeras i satsschemat. Tidigare forskning om *månne* presenteras i delkapitel 3.4.

Kapitel 4 diskuterar finlandssvensk tidningstext och varför språket i tidningar har en viktig roll i det finlandssvenska språksamhället.

Kapitel 5 beskriver undersökningens material och hur den har valts.

Kapitel 6 beskriver vilken metod som har använts i denna avhandling. Kapitlet börjar med en presentation om korpuslingvistik som metod i delkapitel 6.1. Därefter beskrivs i delkapitel 6.2 de sökningar som är gjorda i denna avhandling.

Resultaten presenteras i kapitel 7. Först presenteras resultaten kvantitativt i delkapitel 7.1. En noggrann kvalitativ undersökning genomförs sedan i delkapitel 7.2. Delkapitel 7.3 är en sammanfattning av resultaten.

Resultaten analyseras och diskuteras därefter i kapitel 8. Kapitlet innehåller också förslag till forskning om *månne* i framtiden.

Slutligen sammanfattas undersökningen i kapitel 9.

2 FINLANDSSVENSKA

Detta kapitel beskriver finlandssvenskan. Delkapitel 2.1 beskriver svenskan som ett pluricentriskt språk och hur finlandssvenskan skiljer sig från sverigesvenskan. Hur finlandismer definieras och olika sätt för att kategorisera dem presenteras i delkapitel 2.2.

2.1 Svenska som ett pluricentriskt språk

När ett språks språksamhälle omfattar flera länder, kallas språket för ett *pluricentriskt* språk (Laureys 2013:233). Som det enda officiella språket i Sverige och det andra officiella språket i Finland är svenska ett pluricentriskt språk (Reuter 1991:101). När ett pluricentriskt språkområde omfattar grannländer kan det talas om ett *språkligt kontinuum*. Riksgränsen fungerar dock ändå som en gräns också i språkligt avseende, vilket leder till förekomster av *natiolekter*, dvs. nationsbundna varieteter. (Laureys 2013:233.)

I sin text *Vem äger svenskan?* diskuterar Godelieve Laureys (2013) svensk språkvård från ett pluricentriskt perspektiv. Laureys lyfter upp språkliga maktförhållanden mellan de olika språkområdena:

Pluricentriska språkområden kännetecknas som regel av ett asymmetriskt mönster. Det finns en språksociologiskt dominant varietet (D) och en eller fler perifera eller **dominerade** varieteter (d). ... Den dominanta delen av språkområdet (D-området) betraktar sig själv och uppfattas även utifrån som tongivande och innovativ, medan de perifera delarna (d-området/områdena) betraktas som mera fogliga och konservativa i språkligt avseende. (Laureys 2013:235.)

Enligt Laureys (2013) tenderar också språkbrukarna i det dominanta området tänka att de äger språket och har ansvaret för det. Laureys (2013:235) påpekar också att detta har ingenting med nedsättande attityder att göra, utan ser det mera som en ”självklar uppfattning att det rör sig om *vårt språk*”. Detta gäller enligt Laureys också språkforskare. Ofta har det dominanta området både lite intresse och bristande kunskaper angående språkliga teman i det perifera området, som i sin tur är mycket intresserad av motsvarande frågor i det dominerande området (Laureys 2013:238). Finlandssvenskan har som ett d-område nytta av att tillhöra samma språkområde som sverigesvenskan, som i sin tur är så stark att dess talare inte behöver vara intresserade av finlandssvenskan (Hanell 2011:28).

Mikael Reuter (1991) belyser attityder till grannlandets svenska både i Sverige och i Finland i sin artikel *Swedish as a pluricentric language*.¹ Enligt Reuter (1991:105) vet vanliga språkbrukare i Sverige väldigt lite om finlandssvenska eller sedan associerar de finlandssvenska med svenska hos finska immigranter, vilket har en aning negativ klang. Detta kan bero på att sverigesvenska språkbrukare saknar förståelse för finlandssvenskarnas modersmålskompetens (Laureys 2013:239). Reuter (1991:105) påpekar också att särskilt utbildade svenskar ser finlandssvenska som ”en charmig och även en respekterad och vacker, ändå lite gammalmodig, variation av svenska”.

Reuters synpunkter ser ut att hålla även i modernare forskning. Catharina Grünbaum (2011) skriver att de utbildade svenskarna uppfattar finlandssvenskan som en vacker och obefläckad form av svenskan. Denna grupp tycker också att finlandismer är trevliga inslag som saknas i sverigesvenskan. Utbildade svenskar associerar troligtvis positivt kring finlandssvenskan eftersom de möter språket på konferenser och kulturevenemang. Svenskar med lägre utbildning ser finlandssvenskan som en överraskande god svenska med finsk brytning och som talas av finnar. Denna grupp möter ständigt en olik svenska när de rör sig i en finlandssvensk vardag, som t.ex. egendomliga ordbildningar eller konstiga prepositionsuttryck. Finlandssvenskan har därför en lägre prestige bland svenskar med lägre utbildning. (Grünbaum 2011:88–9.)

Också Laureys (2013:239) nämner att finlandssvenska betraktas bl.a. som ”gulligt” eller ”autentiskt” hos sverigesvenska talare. Enligt Laureys är svenskarna vana med termen finlandssvenska, men termen sverigesvenska betraktas som främmande. ”Hur som helst är det viktigt att notera att språkvarieteteten är markerad i D-områdets ögon.” (Laureys 2013:239)

Svenska språkbrukare ser finlandssvenska mera som en östlig dialekt av svenskan, vilket delvis beror på hur finlandssvenska diskuteras i svenska läroböcker på alla skolnivåer. I läroböckerna görs det ingen skillnad mellan dialekter och allmänt godtaget språkbruk i Svenskfinland. Finlandssvenskan introduceras heller inte i läromedel för svenska som främmande språk i Sverige. (Laureys 2013:239.) I Finland tycks sverigesvenska däremot ha en ganska hög status. Detta gäller dock inte sverigesvenskt uttal som språkbrukare oftast inte vill imitera. (Reuter 1991:105.)

¹ Reuters text om svenska som ett pluricentriskt språk är nästan 30 år gammal och därför måste hans utsägelser betraktas med en aning försiktighet.

Det har funnits diskussioner bl.a. kring lingvister om att finlandssvenska borde betraktas som sitt eget språk (Reuter 1991:112). Både Laureys och Reuter anser ändå att det finns fördelar med att finlandssvenskan inte har status som ett eget språk. När språket är gemensamt kan man använda samma litteratur i de båda länderna (Reuter 2014:37). Detta gäller också software-applikationer samt dubbing av filmer och tv-serier (Laureys 2013:237). Laureys (2013:237) poängterar att detta är ett viktigt argument i ekonomiskt avseende, eftersom den svenska marknaden inte annars heller är så stor. En gemensam svenska öppnar också möjligheter i studie- och arbetsvärlden (Reuter 2014:37).

En stor politisk faktor som gynnar en gemensam svenska är EU (den europeiska unionen). I EU kan man ha bara en officiell version av ett EU-språk (Laureys 2013:237). Från denna synvinkel är det alltså mera praktiskt att finlandssvenska inte har status som ett eget språk. Det är ändå en ”känslig fråga” vem som får bestämma över språket (Laureys 2013:237).

Af Hällström-Reijonen (2017) frågar vad det egentligen skulle betyda om finlandssvenskan vore ett eget språk. Då kunde man tolka det så att språkvården borde motarbeta den sverigesvenska påverkan i stället för att försöka förena språken. Det vore heller inte helt enkelt att avgöra vilken form av finlandssvenskan (t.ex. av de olika dialekterna) som ska fungera som norm. (af Hällström-Reijonen 2017.)

I det följande delkapitlet 2.1 diskuteras språkliga drag som skiljer finlandssvenskan från sverigesvenskan, dvs. finlandismer. Finlandismer är ett viktigt begrepp i diskussionen om skillnader mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan och också i denna avhandling.

2.2 Finlandismer

Detta delkapitel diskuterar finlandismer. I denna avhandling vill jag utreda om *månne* kunde anses vara en finlandism oberoende av vilken verbform som följer. Jag anser att det finns skäl för att uttrycket *månne* alltid kunde betraktas som en finlandism. Mera specifikt kunde ordet vara en statistisk finlandism eller en arkaism.

En *finlandism* är ett ord eller uttryck som förekommer endast eller huvudsakligen i finlandssvenskan eller som har en annan betydelse i sverigesvenskan. Finlandismer kan förekomma bl.a. i lexikon, uttal, skrivregler och meningsbyggnad. (Reuter m.fl.2017:19–20.) Exempelvis är *roskis* en lexikalisk finlandism och *bo på hyra* ett exempel av en finlandism som

är en fras (af Hällström-Reijonen 2017). Ofta är en finlandism en kombination av flera finlandssvenska språkliga drag, som t.ex. en kombination av ord och syntax (Reuter 2014:17).

När skillnaderna mellan sverigesvenskan och finlandssvenskan diskuteras får man lätt det intrycket att de olika svenska varieteterna skulle ligga långt ifrån varandra. I verkligheten har de ändå mera gemensamma drag än skillnader. (Reuter m.fl.2017.) Gränsen mellan de två varieteterna är alltså inte alltid så tydlig:

Det handlar nämligen också om frekvenser, om att uttryck som kan vara ovanliga, eller som håller på att bli bortglömda i Sverige, fortfarande används frekvent i Finland. Det handlar också om att ord som förekommer i bägge länderna inte alltid har helt identiska betydelser på bägge sidor om Bottenviken. Språkets förändring i Sverige kan också skapa finlandismer i Finland om svensktalande finländare inte hänger med i utvecklingen. (Reuter m.fl.2017:19.)

I Charlotta af Hällström-Reijonens (2010) artikel *Ett sekel av kamp mot finlandismer* finns en tydlig beskrivning om hur finlandismer kan kategoriseras på olika sätt, beroende på vilken utgångspunkt man har.

Ett sätt är att kategorisera finlandismerna enligt ursprung. Med *fennicism* avses då lånord och översättningslån från finskan. Lånord från ryskan kallas för *russicism*. *Arkaismer* är ord och uttryck som har tidigare funnits också i sverigesvenskan men som numera förekommer endast i finlandssvenskan. (Reuter 2015:14.) Förutom dessa finlandismer finns det *germanismer*, *anglicismer* och finlandismer med dialektalt ursprung (af Hällström-Reijonen 2010:106).

Finlandismer kan också kategoriseras pga. hur ofta de förekommer i språket, dvs. *frekvensen*. Ord och uttryck som används både i Sverige och i Finland men är betydligt mer frekventa i finlandssvenskan kallas för *statistiska finlandismer*. En *absolut finlandism* förekommer i sin tur aldrig i sverigesvenskan. (af Hällström-Reijonen 2010:106.)

När finlandismer kategoriseras enligt funktion går det att urskilja tre typer av finlandismer. En *oegentlig finlandism* betecknar en finsk företeelse som inte har någon svensk benämning. Ordet *frontmannahus*² är ett exempel av en oegentlig finlandism. En del finlandismer fyller i en lucka i det svenska ordförrådet utan att det är fråga om finska företeelser, som t.ex. ordet *plåtkrock*³. De kallas för *finlandismer som fyller en lucka i ordförrådet*. Förutom dessa finns det *officiella finlandismer*, som är etablerade exempelvis genom lagstiftning och har därmed

² ”enfamiljshus i trä byggt på 1940-talet efter krigsåren för frontsoldater och invånare från de delar av Finland som avträtts till Sovjetunionen.” (af Hällström-Reijonen 2010:107)

³ En krock som orsakar endast plåtskador (af Hällström-Reijonen & Reuter 2008:133).

en officiell ställning. Ett exempel av en officiell finlandism är ordet *rådgivningsbyrå*⁴. (Af Hällström-Reijonen 2010:107.)

Den finlandssvenska språkvården har alltid haft som mål att hindra finlandssvenskan från att alltför mycket fjärra sig från sverigesvenskan (af Hällström-Reijonen & Reuter 2008:5). Af Hällström-Reijonens (2010:107) sista kategorisering utgår från ett språkvårdsperspektiv, dvs. hur språkvården ser på finlandismer och hur lyckat de har blivit motarbetade.

Af Hällström-Reijonen (2010:108) illustrerar kategoriseringen med hjälp av en modell som delas in i två huvudgrupper. Den första gruppen är *finlandismer som språkvården vill påverka* och den andra gruppen *finlandismer som språkvården inte vill påverka*. Finlandismer som språkvården vill påverka kan ytterligare delas in i *påverkbara finlandismer, stabila finlandismer* och *fast förankrade finlandismer*. De sistnämnda är finlandismer som är praktiskt taget omöjliga att påverka. Finlandssvenskar har svårt att undvika fast förankrade finlandismer bl.a. på grund av att de har ett stöd i finskan och är stilistiskt neutrala. Till exempel användningen av ordet *ännu* i betydelsen *dessutom, än en gång* eller *därtill* är en fast förankrad finlandism: *Efter det for vi ännu till mormor*. Stabila finlandismer ligger mellan påverkbara och fast förankrade finlandismer. Till gruppen *Finlandismer som språkvården inte vill påverka* hör bl.a. officiella finlandismer och ord som fyller en lucka i ordförrådet. (af Hällström-Reijonen 2010:108.)

Det kan vara svårt att avgöra om ett för sverigesvenskan främmande uttryck eller konstruktion är en finlandism eller inte. Reuter (2015:14–17) presenterar det finlandssvenska språkbruket som *ett slutet system* och *ett öppet system*. Det slutna systemet omfattar alla de språkliga drag som är gemensamma för alla finlandssvenskar, som t.ex. centrala finlandssvenska uttalsdrag och fasta uttryck. I det öppna systemet placeras sådant språkbruk som många finlandssvenskar upplever som direkt fel eller som en stor del av finlandssvenskarna inte känner till. Det är ”karakteristiskt för finlandssvenskan att systemet är öppet: det går nästan alltid att fylla på med nytt språkmaterial, till exempel genom lån från finskan” (Reuter 2014:16).

En del språkbrukare älskar finlandismer medan andra ogillar dem (Reuter m.fl. 2017:16). Reuter (2014:37) föreslår att huvudpunkten skulle ligga på att beskriva skillnaderna mellan de olika varieteterna av svenskan och vilka skillnader som är acceptabla i finlandssvenskan. Det är fråga om en balansgång mellan att uppskatta den finlandssvenska kulturella identiteten och

⁴ Den sverigesvenska motsvarigheten är *barnavårdscentral* (af Hällström-Reijonen 2010:107).

att samtidigt hålla den språkliga utvecklingen i takt med sverigesvenskan. Varje språkbrukare har ju rätt till att använda språket kreativt på sitt eget sätt, men samtidigt måste de språkliga avvikelserna hållas under kontroll (Hanell 2011:80–5). Språkligt skulle det också vara bra om finlandssvenska språkbrukare vore medvetna om de finlandismer de använder och vid behov kunna uttrycka sig på ett annat sätt (Hanell 2011:31), dvs. att ha ett mera neutralt språkregister vid sidan om individuella talesätt (Hanell 2011:85). Detta gäller också andra delar i det svenska språkområdet.

2.3 Negationen *inte* i satsens spets

Detta delkapitel diskuterar negationen *inte* som satsens inledare, eftersom i denna avhandling står *månne* och *inte* ofta tillsammans i fundamentalsposition i det finlandssvenska materialet. I finlandssvenskan placeras *inte* ofta i satsens spets, men i sverigesvenskan är användningen mera sällsynt (Lindström 2009).

Den vanliga placeringen av *inte* är i satsens mittfält. Oftast står *inte* som sist i mittfältet, men också andra placeringar av uttrycket i mittfältet är möjliga. (SAG 4:171-2).

Ex.1 (a) Han vill nog emellertid *inte* acceptera förslaget. (SAG 4:172)

(b) Han vill *inte* stillatigande acceptera förslaget. (SAG 4:172)

Det är också möjligt att inleda en sats med *inte*. Uttrycket kan placeras initialt tillsammans med en del kvantitetspronomen eller kvantitativa adverb:

Ex. 2 (a) *Inte* mycket blir sagt under resan. (SAG 4:173)

(b) *Inte en enda* av hennes vänner fanns i livet. (SAG 4:173)

Enligt SAG (4:175–6) kan *inte* fungera ensam som satsinledare under tre betingelser:

1. Satsens innehåll är redan aktuellt i kontexten eller talsituationen. Oftast är det frågan om en invändning: *Inte* är den här artikeln så dålig.
2. När flera negerande sakförhållanden ställs mot varandra kan initialt *inte* användas för att ge emfas: *Inte* har hon tvättat och *inte* har jag städlat.
3. Ifall en negerande och icke-negerande konstruktion kontrasteras mot varandra, kan den icke-negerande konstruktionen inledas med *väl* eller *nog*: *Inte* har det regnat här, men *väl* i Stockholm.

I finlandssvenskan och nordsvenskan kan negerande satsadverbial, såsom *inte*, användas mera fritt. I dessa varieteter kan *inte* alltså ensamt inleda en sats trots att ingen av de tre villkoren uppfylls. (SAG 4:176.)

Bergroth (1928:159) nämner att i finlandssvenskan används *inte* och *nog* frekvent som satsinledare jämfört med sverigesvenskan. Dock invänder han att i flera fall är det egentligen *ju* i samma sats som gör satsen avvikande. Bergroth anser ändå att frekvent användning av satsinledande *inte* och *nog* kan anses vara mera finlandssvenskt språkbruk. Lindström (2009:166) nämner att användningen av initialt *inte* som Bergroth kallar för ”osvenska” är levande även i moderna finlandssvenska samtal. Liljestrand (1985:83) noterar att *månne* används som fundament på samma sätt som *inte* och *nog*.

I modernare svenskt språkbruk kan initial negation anses vara påverkad åtminstone av stilistiska och regionala villkor. Med stilistiska villkor avses att *inte* förekommer initialt för det mesta i talspråk. De regionala villkoren är att initialt *inte* används flitigt i finlandssvenskt talspråk, men är inte så vanligt i de normbildande, dvs. central- och västsvenska, varieteterna i Sverige. (Lindström 2009:163.)

Förutom att initialt *inte* är mera frekvent i finlandssvenskan används det också i olika kontexter i finlandssvenskan än i sverigesvenskan. I synnerhet skiljer sig den responsiva användningen av initialt *inte* mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan. I finlandssvenskan används initialt *inte* i medgivande yttranden (*Inte är jag nu helt oenig men ganska oenig nog*) och i vädjande yttranden (*Inte är det ju rimligt*). I medgivande yttranden medger talaren först en synpunkt i diskussionen och framställer sedan sin definitiva synpunkt. I vädjande yttranden efterlyser talaren samförstånd mellan talarna om ett sakförhållande som presenteras som en självklarhet. (Lindström 2009:174–6.)

Lindström (2009:176–7) noterar också att i finlandssvenskan används uttrycket *inte vet jag* mycket oftare i finlandssvenskan än i sverigesvenskan. Uttrycket används ofta som en typ av diskursmarkör: ” Som diskursmarkör signalerar *int vet jag* generellt ett avståndstagande från det föregående, t.ex. ifrågasätts relevansen i det som sagts eller avslutas en viss fas i samtalet.” (Lindström 2009:176)

Både i finlandssvenskan och i sverigesvenskan används satsinledande *inte* också i en interrogativ funktion (*Inte har du någon bekant här i stan eller*). Denna användning av initialt *inte* förknippas med försynthet och förekommer särskilt i institutionella samtal (Lindström

2009:170.) I Lindströms undersökning är de flesta satserna påståenden, vilket antagligen beror på att de från sverigesvenskan avvikande satserna med *inte* har en responsiv funktion.

Användningen av initialt *inte* i finlandssvenskan är enligt Lindström (2009:186) en arkaism, dvs. ett språkdrag som har levt vidare i finlandssvenskan men blivit föråldrad i sverigesvenskan. Den finlandssvenska användningen har fått stöd av motsvarande pragmatiska kontexter i finskan, vilket har bidragit till användningens fortlevnad i Svenskfinland. (Lindström 2009:186–7.)

3 MÅNNE

Detta kapitel börjar med att jag presenterar hurdan betydelse och etymologi *månne* har enligt ord- och grammatikböcker. Delkapitel 3.2 handlar om *månne* som finlandism. Det svenska satsschemat och vilka positioner *månne* kan ta i det i förklaras i delkapitel 3.3. Kapitlet slutar med en kort överblick om den tidigare forskning som finns om *månne*.

3.1 Definition, bakgrund och användning

Svenska Akademiens ordlista (SAOL) och *Svenska Akademiens ordbok* (SO) kategoriserar *månne* som ett adverb. Enligt SO är betydelsen av *månne* den följande: ”det kan undras om med funktion av en sorts frågepartikel (ofta med svaret antytt)” *Månne* kan t.ex. användas i satser som ”*månne han kommer ikväll?*” (SAOL, *månne*) eller ”*månne skrivmaskiner tillverkas fortfarande?*” (SO, *månne*). *Månne* kan också fungera som en utfyllnad med försvagad betydelse, som t.ex. i satsen ”*fanns det månne något farligt djur i närheten?*” (SO, *månne*).

Månne har utvecklats av *må*-verbets (skall, torde) preteritumform *månde* och har ursprungligen varit ett hjälpverb. Senare utvecklades infinitivformen som styrdes av hjälpverbet till att uttrycka önskan om något. Förändringen av *månne* som hjälpverb till ett adverb förklarar varför frågesatser med *månne* kan ha bisatsordföljd. Förändringen har påverkat också det att *månne* har börjat användas med finit verbform i stället för infinit verbform. (Keski-Raasakka 1998:300.) Den nuvarande formen *månne* har dykt upp för första gången 1874 i en bibelöversättning (SAOB, *månne*).

Svenska Akademiens grammatik (SAG 4:104) anger att *månne* tillhör en grupp av satsadverbial som anger en gradering av sannolikheten i satsen. Enligt SAG (4:745) anger en *månne*-sats uttryck för undran. I hela det svenska språkområdet använder talaren *månne* för att visa sitt intresse för ett sakområde som är okänt i alla fall för talaren men ofta också för lyssnaren (SAG 4:746).

Månne-satser kan också användas mera som påståenden, där talaren inte egentligen förväntar några svar från lyssnaren. I dessa fall kan *månne* bytas ut mot *kanske* utan att det sker någon större betydelseskilnad i satsen. (SAG 4:746.) T.ex. i satsen ”Är det *månne* någon slags PR-övning för försvaret?” vore det inte problematiskt för satsens betydelse om *månne* skulle ersättas med *kanske* (SAG 4:746).

I finlandssvenskan kan *månne* också fungera som artighetsmarkör. Talaren kan använda en *månne*-sats för att inte direkt kräva svar, trots att hen förväntar sig ett svar: ”*Månne* Mirja träffas?” (SAG 4:746). I SAG (4:743) konstateras också att ”I sverigesvenskan är *månne*-satser rätt sällsynta och främmande för många språkbrukares talspråk, men de är allmännare i finlandssvenskan”.

Den funktion som *månne* har är alltså främst att uttrycka undran över något. Eventuellt kan man med hjälp av *månne* också ta ställning till satsens sanningshalt eller uttrycka artighet.

3.2 *Månne* som finlandism

Månne nämns i Hugo Bergroths (1928) klassiska verk *Finlandssvenska:Handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift*. Bergroth skriver att *månne*-satser där verbet har infinitiv form är finlandismer. Den sverigesvenska motsvarigheten till detta är en *månne*-sats där verbet står i presens. (Bergroth 1928:125.) Satsen *månne han komma i dag* är alltså en finlandism och satsen *månne han kommer i dag* sverigesvensk enligt Bergroth.

Bergroth nämner också att i finlandssvenskan förkortas *månne* ofta till *må* i en frågesats (”*må han komma?*”) som i sverigesvenskan uppfattas som en uppmaning (”*må han komma!*”) (Bergroth 1928:125). Enligt Bergroth (1928:125) saknar den finlandssvenska användningen av *må(nne) int(e)* en direkt motsvarighet i sverigesvenskan, utan översätts ofta med t.ex. *helt säkert*.

Ahlbäck (1956:51) beskriver användningen av *månne* följt av infinitiv som ålderdomlig. Han konstaterar att det är vanligare även i finlandssvenskan att *månne* följs av finit verbform. Som motsats till Bergroth (1928) anser Ahlbäck (1956) alltså att en *månne*-sats tillhör mera till finlandssvenskan än till sverigesvenskan oberoende av om *månne* följs av infinit verbform eller inte.

Bergroths tanke om att *månne* används i finlandssvenskan som ett hjälpverb som följs av infinitiv får heller inget stöd i Melin-Köpiläs (1997) doktorsavhandling. Melin-Köpilä anser att användningen av *månne* får stöd av finskan. Hon nämner det finska verbet *mahtaa* som en ekvivalent till *månne*. Melin-Köpiläs avhandling visar också att *månne* används både i finlandssvenskt elev- och tidningsspråk men också i sverigesvenskt tidningsspråk. I sverigesvenskt elevspråk fattades *månne* helt i det sverigesvenska materialet. (Melin-Köpilä 1997:70–71.)

Charlotta af Hällström-Reijonen (2010) har forskat i finlandismer genom att först exciperera finlandismer från Hufvudstadsbladet från januari 1915 och sedan jämföra dem med material i Språkbanken i Finland. Språkbankens material i undersökningen är från början av 1990-talet till slutet av år 2000. Af Hällström-Reijonen kategoriserar *månne*-sats med infinit verbform i en grupp av finlandismer vars användning har minskat eller upphört. I af Hällström-Reijonens undersökning förekommer *månne* i Språkbankens material inte med infinitiv i normalt tidningsspråk, utan endast i material från finska notisbyrå och skönlitteratur. Det verkar också vara så att användningen av *månne* med infinitiv har minskat redan före år 1968. I detta fall har det undersökta materialet ändå inte varit tillräckligt omfattande för att man skulle kunna dra några säkra slutsatser om användningen av *månne* följt av infinitiv i historien. (af Hällström-Reijonen 2010:118.)

Birger Liljestränd (1985) hittar inga sats där *månne* följs av infinitiv i sin undersökning i finlandssvenskt tidningsspråk. I Liljestrands material används *månne* ändå i kombination med *att*, som t.ex. i satsen ”*Månne inte att vi båda två ivrigt börjat vänta?*” (Liljestränd 1985:83).

Carl-Eric Thors besvarar i *Språkspalten* (VBL 1970) från år 1970 en fråga angående användningen av *månne*. I språkspalten frågar en läsare: ”Heter det *månne han är sjuk* eller *månne han vara sjuk?*” (VBL 1970) Thors svarar att den rätta formen är *månne han är sjuk*. Han förklarar att uttrycket *månne han vara sjuk* har sitt ursprung i att *månne* hade förr betydelser som *kunna* eller *skola*. Senare har *månne* börjat användas som ett slags frågeord som tillades i den färdiga satsen, vilket inträffar just i satsen *han är sjuk*. (VBL 1970.) Thors

(VBL 1970) påpekar att ”*månne* inte har full bruklighet i alla delar av det svenska området”. Han berättar fortsättningsvis att ordet beskrivs som ålderdomligt i ordböcker men är ändå fullt användbart i Svenskfinland.

Af Hällström-Reijonen (2010:118) påpekar att i hennes material från 1975-talet finns det inga belägg av *månne*-satser med infinitiv men att uttrycket ändå nämns i alla Bergroths upplagor av *Högsvenska*. Af Hällström-Reijonen bedömer att detta betyder att uttrycket har förekommit åtminstone i någon mån i Bergroths tid. Thors (VBL 1970) anser i sin språkspalt att *månne* kan ses som ett föråldrat uttryck annanstans i det svenska språkområdet. Han tar ändå inte ställning till vilken verbform som *månne* möjligen förekommer med i grannlandet. Frågan i Språkspalten (VBL 1970) indikerar ändå att båda verbformerna har varit i bruk i den tiden och att språkbrukarna har varit osäkra om hur de ska använda konstruktionen. Användningen av *månne* tillsammans med infinitiv har också avrått av tidens språkvetare. Det är dock intressant att redan Ahlbäck (1956:51) har skrivit att alla *månne*-satser i allmänhet är finlandismer.

På grund av det som skrivits tidigare verkar det vara så att *månne* följt av infinitiv har tidigare varit ett finlandssvenskt uttryck, men denna användning har minskat mot 1970-talet.

Visserligen har Ahlbäck (1956) redan tidigt bedömt användningen som ålderdomlig. *Månne* har ofta beforskats utgående från Bergroths (1928) tankar om att *månne* används med infinitiv i finlandssvenskan. Ingen forskning har ändå kommit till den slutsatsen att *månne* ofta skulle användas tillsammans med infinitiv i finlandssvenskan. Däremot tyder forskning (Ahlbäck 1956, Melin-Köpilä 1997) på att *månne* överhuvudtaget är ett mera sällsynt uttryck i sverigesvenskan än i finlandssvenskan.

Månne är alltså i någon mån förknippat med finlandssvenskan men dess funktion och användning är en aning oklar. Enligt egen erfarenhet vet jag att *månne* används fortfarande i finlandssvenskan, särskilt i tal och mera informellt språk som t.ex. textmeddelanden. *Månne* följt av infinitiv har troligtvis varit en finlandism då Bergroth har skrivit sina verk. Efter det har användningen av *månne* antagligen minskat i Sverige överhuvudtaget, medan användningen av uttrycket har fortsatt i Svenskfinland. Det verkar vara så att användningen av *månne* i finlandssvenskan inte är begränsad till att verbet står i infinitiv form, utan uttrycket verkar användas också flitigt med finita verb.

I tidigare forskning har *månne* betraktats som en del av en sats i stället för att bli behandlat separat som ett enskilt ord eller uttryck. Jag ser ingen orsak att avvika från synsättet att

betrakta *månne* som en finlandism på syntaktisk nivå i stället för att betrakta det som en lexikal finlandism. Utan att betrakta satsen där *månne* uppstår är det svårt att säga något om uttryckets betydelse och funktion i satsen och därmed i språket.

3.3 *Månne* i svenska satsschemat

Ordföljden i finskan är friare än i svenskan som har en betydligt mera bunden ordföljd. Svenskan har som motsats till finskan liten morfologisk inflexion och har därför en mera grammatikaliserad ordföljd för att signalera syntaktiska funktioner (Keski-Raasakka 1998:1). I den finlandssvenska syntaxen syns finskans påverkan mest i ordföljden (Reuter 2003:11). *Månne*-satser är speciella på samma sätt som satser med *kanske*, eftersom satserna kan ha bisatsstruktur men också huvudsatsordföljd (Keski-Raasakka 1998:294).

Månne förekommer i interrogativa (frågande) satser. Interrogativa huvudsatser med *månne* kan vara en fa-sats där satsens finita verb står före satsadverbialen (har han *månne* ringt i dag?) eller en af-sats, där satsadverbialen kommer före det finita verbet (*månne* han har ringt i dag?). *Månne*-satser kan också vara en slags deklarativa (påstående) satser när *månne* fungerar som fundament i en rogativ frågesats (SAG 4:743): "*Månne* är det arbetarrörelsen, som hon också är fixerad till?"

Liksom i Keski-Raasakkas (1998) avhandling kallas fa-satsernas ordföljd *huvudsatsordföljd* och af-satsernas ordföljd *bisatsordföljd* också i denna undersökning. Huvudsatser kan i vissa fall ha af-ordföljd och bisatserna fa-ordföljd (SAG 4:7). Dessa är ändå undantag och i regel har huvudsatserna fa-ordföljd och bisatserna af-ordföljd. Jag använder begreppen för att underlätta läsningen, men en sats definieras inte som huvudsats eller bisats utgående från ordföljden.

I detta delkapitel presenteras det svenska satsschemat och de platser som *månne* kan ta i en sats. Huvudsatsordföljd behandlas i delkapitel 3.3.1 och bisatsordföljd i delkapitel 3.3.2. I delkapitlet 3.3.3 diskuteras utvidgade satser, där *månne* kan stå som ett fritt finalt annex i efterfältet.

3.3.1 Huvudsatsschemat

I svenska kan leden i en sats delas i tre fält: *initialfältet*, *mittfältet* och *slutfältet*. Initialfältet inleder satsen och består oftast av en satsbas eller en subjunktion. Mittfältet består av det finita verbet, subjektet i fall det inte fungerar som satsbas och eventuella satsadverbial. Resten av satsens predikatsled, som t.ex. objekt eller ett eventuellt infinit verb, finns i slutfältet. *Satskärnan* består av mittfältet och slutfältet. (SAG 4:6–14.)

Skillnaderna mellan huvudsatsordföljd och bisatsordföljd är i mittfältet av satsen. I huvudsatsschemat placeras det finita verbet före adverbialen i satsens mittfält.

Månne är ett satsadverbial och står på adverbialens mittfältsplats då det är fråga om huvudsatsordföljd (SAG 4:742). Enligt SAG (4:94) kan adverbialen i mittfältet stå före eller efter subjektet. *Månne*-satser kan ha huvudsatsordföljd både i *kvesitiva* satser (frågor som inleds med ett frågeord) och *rogativa* satser (frågor som börjar med det finita verbet) (SAG 4:742).

Exempel 3: *månne* före subjektet i satsens mittfält

Initialfält	Mittfält			Slutfält
Inledare	Finit verb	Advl.	Subj.	Resten av den finita verbfrasen
Vad	vill	månne	Anna	göra i morgon?
-	Har	månne	Ivar	bestämt sig?

I exempel 3 är den första satsen en kvesitiv sats och den andra satsen en rogativ sats. *Månne* står i båda satserna före subjektet i mittfältet.

Exempel 4: *månne* i satsens mittfält (adverbialet efter subjektet),
kvesitiv och rogativ sats

Initialfält	Mittfält			Slutfält
Inledare	Finit verb	Subj.	Advl.	Resten av den finita verbfrasen
Vad	vill	Anna	månne	göra i morgon?
-	Har	Ivar	månne	bestämt sig?

Den första satsen i exempel 4 är en kvesitiv sats. Den andra satsen i samma exempel är en rogativ sats. Satserna skiljer sig från exempel 3 i att *månne* står efter subjektet i mittfältet.

3.3.2 Bisatsschemat

Bisatsordföljd avviker från huvudsatsordföljd i att adverbialet står före det finita verbet i mittfältet.

Exempel 5: bisatsschemat

Initialfält	Mittfält			Slutfält
Inledare	Subj	Advl.	Finit verb	Resten av den finita verbfrasen
eftersom	Per	nog inte	skulle	vilja träffa någon nu.

(SAG 4:7)

I *månne*-satser med bisatsordföljd är det *månne* som inleder satsen, dvs att månne står i initialfältet (SAG:742). Exempel 6 visar hur en sats som inleds med *månne* ser ut i bisatsschemat.

Exempel 6: *månne* i bisatsschemat

Initialfält	Mittfält			Slutfält
Inledare	Subj	Advl	Finit verb	Resten av den finita verbrasen
Månne	han	redan	vet	vad han vill?

Ordföljden i exempel 6 är *rak*, dvs. att subjektet kommer före det finita verbet (SAG 1:215). Motsatsen till rak ordföljd är *omvänd* ordföljd. Då står subjektet efter det finita verbet. (SAG 1:204.)

Vanligtvis är ordföljden omvänd i interrogativa huvudsatser. Rogativa satser börjar med det finita verbet och saknar inledare. Kvesitiva satser inleds med ett interrogativt led och det finita verbet står på den andra platsen i satsen. (SAG 4:731–3.)

Satser som inleds med *månne* utgör ”en speciell frågande satstyp i svenskan”, eftersom bisatsordföljden gör att verbet inte står på andra platsen i satsen så som det brukar (Keski-Raasakka 1998:300). I stället följs initialplacerat *månne* av ett subjekt och ett eventuellt satsadverbial före det finita verbet.

Enligt SAG (4:743) kan *månne*-satser med bisatsordföljd också innehålla ett interrogativt led, som t.ex. i satsen *Vad månne hon har sagt? Månne* kan också ansluta sig till det interrogativa ledet i en kvesitiv sats: *Vad månne har hon sagt?* SAG fortsätter med en kommentar om att *månne*-satser av de här typerna är rätt sällsynta och förekommer främst i regionalt finlandssvenskt språkbruk.

3.3.3 Efterfältet

En del satser är *utvidgade*, vilket betyder att satsen kan ha ett eventuellt för- eller efterfält. Ett led i för- eller efterfältet har en lösare anknytning till den inre satsen. (SAG 4:6.)

Exempel 7: den utvidgade satsen

Utvidgad sats						
Förfält	Inre sats					Efterfält
	Initialfält	Mittfält			Slutfält	
	Inledare	Finit verb	Subj	Advl	Resten av den finita verbfrasen	
Ja, (SAG 4:6)	i morgon	kan	hon	nog	vara med,	eller hur?

Månne kan förekomma i den utvidgade satsens efterfält som ett *fritt finalt annex* (SAG 4:742).

Exempel 8: *månne* i satsens efterfält

Utvidgad sats						
Förfält	Inre sats					Efterfält
	Initialfält	Mittfält			Slutfält	
	Inledare	Finit verb	Subj	Advl	Resten av den finita verbfrasen	
-	Hur ofta	tvättar	han	-	sig,	<i>månne</i> ?

Fria annex i en utvidgad sats korresponderar inte med något led i den inre satsen, utan de är ofta adverbiala led som semantiskt modifierar hela den inre satsen. Fria annex motsvarar närmast satsadverbial eller fria adverbial. (SAG 4:452.)

Med *månne* tar talaren ställning till satsens sanningshalt (SAG 4:746). Uttrycket *månne* är därmed ett modalt satsadverbial (SAG 4:94). SAG (4:454) anger följande: "Som finala fria annex står adverbiala fraser som motsvarar olika slags av modala och konjunktionella adverbial." *Månne* som fritt finalt annex har alltså funktionen att modifiera den inre satsens sanningshalt.

3.3.4 Sammanfattning

Månne förekommer huvudsakligen i interrogativa huvudsatser. Uttrycket används både i kvesitiva och i rogativa satser. Både bisats- och huvudsatsordföljd är möjliga i en *månne*-sats, vilket är sällsynt i svenskan.

Om *månne* står i satsens initialfält, får satsen bisatsordföljd. När det är fråga om bisatsordföljd är ordföljden oftast rak. *Månne*-satser med bisatsordföljd är speciella i sin karaktär, eftersom svenska frågesatser vanligtvis har omvänd ordföljd.

Månne kan också placeras i satsens mittfält och då får satsen huvudsatsordföljd. Ordföljden är oftast omvänd i satser med huvudsatsordföljd. I mittfältet kan *månne* stå före subjektet, vilket är en mera sällsynt position av ett mittfältsadverbial.

Förutom dessa placeringar kan *månne* förekomma som ett fritt finalt i efterfältet. Då modifierar *månne* sanningshalten av den hela inre satsen.

3.4 Tidigare forskning

Månne har inte undersökts tidigare, men uttrycket har ändå blivit uppmärksammat i andra undersökningar.

En del forskning om finlandismer omfattar även användningen av *månne*. *Månne* är ett av de uttrycken som behandlas bl.a. i Melin-Köpiläs (1996) avhandling om finlandssvenska elevtexter och tidningsspråk samt i af Hällström-Reijonens (2010) undersökning om olika sätt att mäta språkvårdens effekt. I dessa studier har *månne* ändå inte granskats noggrannare eller särskilt djupgående.

Birger Liljestränd (1985) har med stickprov undersökt finlandssvenskt tidningsspråk och nämner *månne* i samband med syntaktiska företeelser. Liljestränd noterar att *månne* förekommer också i sverigesvenskan, men att uttrycket kan ha en verbal funktion i finlandssvenskan. Liksom redan diskuterats i delkapitel 3.2 har Liljestränd inte hittat belägg där *månne* följs av ett infinit verb, men han anser att *månne* troligen får språkligt stöd i finskan. (Liljestränd 1985:83.)

Liljestrand kommenterar också att användningen av olika adverb i satsens spets är mera frekvent i finlandssvenskan än i sverigesvenskan. Detta gäller särskilt adverbena *månne*, *nog* och *inte*. I sverigesvenskan är en konstruktion med ett spetsställt adverb också mera emfatiskt framhävande, vilket inte nödvändigtvis gäller i finlandssvenskan. Denna ordföljd anses också vara finskpåverkad. (Liljestrand 1985:85.)

En mera omfattande syntaktisk undersökning av *månne*-satser finns i Kyllikki Keski-Raasakkas (1998) avhandling *Svensk ordföljd i finskt perspektiv*. Keski-Raasakka har forskat i hur svenskans ordföljd beskrivs i skolgrammatikor för finska elever. Avhandlingen berör också adverbialen *månne* och Keski-Raasakka har använt korpusar för att studera ordföljden i *månne*-satser. Korpusarna innehåller både tidnings- och skönlitteraturspråk. Keski-Raasakka (1998:301) har hittat sex olika typer av *månne*-satser. Typerna är ordnade så att typ 1 representerar den frekventaste typen i Keski-Raasakkas (1998:301–2) finlandssvenska material, typ 2 den näst frekventa osv.

1. *Månne* inleder satsen och ordföljden är rak (*Månne* han förstår barnspråk?)
2. *Månne* finns på satsadverbialplatsen efter subjektet i mittfältet, satsen inleds med ett frågande pronomen (Vad kan detta *månne* vara?)
3. Satsen inleds med ett frågande pronomen, men *månne* står framför subjektet (Vad skall *månne* detta betyda?)
4. Ja/nej-frågor där *månne* placeras på samma plats som i typ 2. *Månne* är ofta liktydig med *möjligen*, *kanske* och *eventuell* men används ofta som en utfyllnad i satsen (Är det *månne* så att Sdp har en vilja till...)
5. Ja/nej-frågor där *månne* står före subjektet (...kommer *månne* siken även detta bedrövliga år?)
6. Satsen inleds med ett frågande led och har rak ordföljd (Vad *månne* mormor menar med det här?)

Keski-Raasakka (1998:302) konstaterar att det finns flera möjligheter i hur *månne* kan placeras i en sats. I hennes finlandssvenska material har något över hälften av *månne*-satserna rak ordföljd. Resten av satserna har omvänd ordföljd och *månne* står i mittfältet på satsadverbialplatsen före eller efter subjektet. Det finns även belägg av satser med *månne* som annex i efterfältet.

Månne förekommer också i sverigesvenskt tidningspråk i Keski-Raasakkas (1998:302) undersökning. Hon har noterat en del skillnader i användningen av *månne* i det finlandssvenska och sverigesvenska materialet. I de sverigesvenska korpusarna var den vanligaste satstypen typ nummer 4. *Månne* användes ofta som synonym till *kanske*, *eventuellt* eller *möjligen* och uppfattades inte som ett frågeadverb.

I undersökningen har Keski-Raasakka också noterat hur det sverigesvenska bruket av *månne* har ändrats i historien. I äldre svenska romaner har *månne* ursprungligen använts som inledare och satserna har rak ordföljd. Sedan har den användningen minskat och *månne* har börjat användas mera på mittfälsadverbialets vanliga plats i mittfältet, dvs. efter subjektet. Detta är intressant eftersom i hennes undersökning är den vanligaste satstypen i det finlandssvenska materialet en sats som inleds med *månne* och har rak ordföljd. (Keski-Raasakka 1998:301–4.)

En intressant upptäckt var också att *månne* användes en gång med ett infinitiv verb i det sverigesvenska materialet, trots att det traditionellt har varit den finlandssvenska konstruktionen. I det finlandssvenska materialet användes *månne* inte alls med infinitiv. (Keski-Raasakka 1998:302.)

Liksom Melin-Köpilä (1996:70–1) anser Keski-Raasakka (1998:304) att *månne* kan motsvara det finska verbet *mahtaa*. Keski-Raasakka (1998:304) funderar särskilt på enhetliga satser med *månne*:

I finskan motsvaras satser med *månne* av frågesatser med ett speciellt frågeverb med personböjning ... eller av frågesatser där det frågande huvud verbet endast får det enklitiska *-han, -hän*: *Mahtaako(han) hän tulla?/Tuleeko hän?* I vardagligt bruk är det också vanligt att använda uttrycket *tokko*. *Tokko(pa) hän tulee?* (Keski-Raasakka 1998:304.)

Möjligheten att *månne* används som motsvarighet till den finska frågepartikeln *-ko/-kö* i satsbörjan anser också Liljestränd (1985:83) som en möjlig förklaring till den finlandssvenska användningen av *månne*.

I delkapitel 3.2 diskuterades att det inte har varit självklart inom svensk språkforskning att *månne* tillsammans med ett infinitiv verb är en finlandism eller om alla *månne*-satser borde betraktas som finlandismer. Keski-Raasakkas (1998) undersökning visar att verbformen inte är den enda skillnaden mellan *månne*-satser i finlandssvenskan och sverigesvenskan. De två varieteterna skiljer sig också i hurdan ordföljd och funktion *månne*-satserna oftast har.

4 TIDNINGSSPRÅK

Detta kapitel handlar om språket som finns i finlandssvenska tidningar. Eftersom denna avhandling baserar sig på finlandssvenskt tidningsspråk är det viktigt att förstå hur det finlandssvenska tidningsutbudet ser ut och vilken betydelse det har för finlandssvenskt språkbruk.

Kapitlet börjar med en kort överblick av tidningsutbudet i Svenskfinland. Efter det diskuteras språket i tidningarna och medierna i allmänhet samt vilken inställning både läsarna och journalisterna har till det. Kapitlet avslutas med en slutsats av varför det är viktigt att uppmärksamma språket i tidningstexter.

Språket i medierna är inte likgiltigt. Fakta som förmedlas av journalister kommer den finlandssvenska läsaren nära (Tandefelt 2017a:12). Mediernas språk påverkar också t.ex. hur språket används i vardagen samt språkets utveckling (Vincze 2017:117). I bästa fall kan mediespråket hjälpa läsaren att utveckla och förstärka sitt eget språk (Tandefelt 2017a:12). Ibland kan medier också vara den enda dagliga och regelbundna kontakten med standardspråket hos en finlandssvensk person (Gustafsson 2017:128).

Finlandssvenskarna har en stor mängd tidningar att välja av jämfört med andra minoriteter av motsvarande storlek. I Finland utges sammanlagt fjorton svenskspråkiga tidningar, varav åtta är dagstidningar som utkommer fyra till sju gånger om veckan. Dagstidningarna är också regionalt täckande: de sprids ut längs kustbandet och på Åland. Förutom dagstidningarna finns det flera fådagartidningar samt olika slags icke-kommersiella tidskrifter. De tre tidningar som har flest läsare är *Hufvudstadsbladet*, *Vasabladet* och *Österbottens tidning*. (Vincze 2017:105–9.) Av hela Finlands dagstidningssektors omsättning utgör de finlandssvenska dagstidningarna 4,1 % (Moring 2014:38).

Finlandssvenskar är flitiga tidningsläsare. Det förekommer i László Vinczes (2017:109) undersökning att en finlandssvensk läsare läser tidningar betydligt mer än en finsk läsare. Svenska är också det språk som de finlandssvenska för det mesta prefererar i sin medieanvändning (Moring 2014:57).

De finlandssvenska läsarna har också tillgång till en stor mängd finska medier, vilket de finlandssvenskar som kan finska också utnyttjar. Svenskspråkiga tidningar läses ändå mer motiverat och medvetet än finskspråkiga tidningar. Den största orsaken till att läsa

finskspråkiga tidningar bland de finlandssvenska läsarna är att hålla sig informerade om samhällseliga och lokala frågor. (Vincze 2017:109–11.) Varannan respondent i Vinczes material ”läser finlandssvenska dagstidningar för att upprätthålla kontakten med svenskan och den finlandssvenska kulturen” (Vincze 2017:111). Många finlandssvenskar anger också att de läser svenskspråkiga tidningar för att hålla koll på frågor som berör finlandssvenskarna och för att stärka sin egen identitet (Vincze 2017:111).

Finlandssvenskarna är språkligt på alerten och kommenterar ofta skriftlig svenska i Finland (Reuter m.fl.2017:16). Finlandssvenskarna anser också att av alla medier har språket största betydelse i dagstidningar (Moring 2014:58).

Marika Tandefelt (2017b) har granskat närmare läsarnas intresse för språkfrågor med hjälp av läsarkommentarer insamlade huvudsakligen på Hufvudstadsbladet. Finlandismer väcker olika tankar hos de finlandssvenska läsarna. En del finlandismer försvaras medan andra bör undvikas enligt läsarnas åsikter. Samma gäller också sverigesvenska ord och uttryck. (Tandefelt 2017b:205– 6.) Tandefelt (2017b:206) belyser också varför finlandssvenska läsare inte alltid accepterar sverigesvenska drag i språket:

Läsarna vill, som framgår ovan, känna igen sig i det språk som den finlandssvenska tidningen använder. De opponerar sig mot att uttryck de vant sig vid, och som de uppfattar som vitt spridda bland finlandssvenskarna, ska bytas ut bara för att de av olika själ har blivit passé i grannlandet. Det som i Sverige i något skede blir en arkaism (ett ålderdomligt uttryck) kan förbli ett fullt gångbart uttryck i Finland. Och då vill många läsare hålla fast vid det.

Läsarna ställer alltså en del krav på språket i medierna. Journalister måste ständigt se till att språket, som är deras viktigaste verktyg, är gott och välfungerande (Gustafsson 2017:162).

Gustafsson (2017) skriver att finlandssvenska journalister är i en viss mån oroliga om det svenska språket och dess utveckling. Journalisterna är bl.a. oroliga för yngre kollegers bristande språkkänsla och tycker att språket har utvecklats i en negativ riktning. Också tidsbristen lyfts fram som en orsak till att språket inte alltid är tillräckligt bra. (Gustafsson 2017:171–3.)

Språket i tidningar kan sägas ha en stor påverkan på det finlandssvenska språksamhället, vilket redan i sig är en viktig orsak att forska i tidningsspråk. Journalisterna utnyttjar ofta det språkstöd som erbjuds (Gustafsson 2017:169) men måste också försöka motsvara läsarnas förväntningar om hurdant språk som ska användas. Språket i tidningstexterna representerar

alltså mediespråkvårdens rekommendationer men också det språk som läsarna anser vara korrekt.

5 MATERIAL

Materialet i denna avhandling består av tidningstextkorporusar som är fritt tillgängliga på nätet. En *korpus* är en samling text i maskinläsbar form. Materialet i en korpus kan bestå av språk i skrift eller tal. (McEnery, Xiao och Tono 2006:4.) I denna undersökning är sökningarna gjorda i Språkbankens korpusverktyg Korp som är fritt tillgängligt på nätet. Detta kapitel beskriver närmare materialet som har analyserats i denna avhandling.

Enligt Reuter (2014:12) är olikheterna mellan finlandssvenska och sverigesvenska texter relativt små och det behövs ofta flera sidor eller rader av text för att man ska kunna identifiera skribenten som finlandssvensk. Reuter hänvisar också till undersökningar om ämnet: ”Vissa preliminära undersökningar visar att det till exempel i tidningstext vanligen förekommer mellan två och tio typiskt finländska språkdrag per tusen löpande ord, beroende på genre.” (Reuter 2014:12)

För att komma åt hur ofta ett visst språkligt drag förekommer i finlandssvenskan jämfört med sverigesvenskan behövs det alltså en stor mängd av texter. Fördelen med att använda korpusar är att det är möjligt att göra sökningar i och analysera stora mängder text, vilket vore krävande eller till och med omöjligt att göra för hand.

I inledningen till detta kapitel nämndes att materialet i denna avhandling består av Språkbankens korpusar. Språkbanken är en forskningsenhet vid Göteborgs universitets humanistiska fakultet. Språkbanken har fungerat från år 1975 med uppdraget ”att samla in, utveckla och tillgängliggöra språkresurser” (Borin 2016). Språkresurser som Språkbanken arbetar med är bl.a. korpusar och språkteknologiska verktyg som underlättar t.ex. annotering av korpusar.

Sökningar i Språkbankens korpusar görs med hjälp av korpusverktyget Korp. I Korp kan man söka i material från olika tidsperioder, texttyper och språk. De flesta korpusarna är fritt tillgängliga, vilket betyder att vem som helst kan göra sökningar i materialet. På grund av detta används resurserna flitigt både av forskare i olika länder och av allmänheten (Borin 2016).

Materialet i Korp är *annoterat*, dvs. det har försatts med extra lingvistisk information. Detta betyder att det går att göra sökningar i materialet t.ex. med ordklass eller syntaktisk egenskap. I största delen av korpusarna i Korp är annotationen gjord automatiskt. På grund av detta innehåller annotationen också fel. (Göteborgs universitet 2017a.) Automatisk annotering underlättar sökningarna i korpusarna, men det är viktigt att vara medveten om att det också finns fel i den.

Det moderna materialet i Korp består av 236 korpusar, sammanlagt 13,26G token⁵. I denna avhandling har jag gjort sökningar i korpusarna *Finlandssvenska tidningstexter* och *Tidningstexter*, som omfattar en samling tidningstexter från sverigesvenska tidningar.

Korpusen Finlandssvenska tidningstexter innehåller 30 korpusar som omfattar 59,63m token. Ungefär hälften av det finlandssvenska materialet (5 korpusar med 27,69m token) består av *Hufvudstadsbladet* från början av 1990-talet till år 2014. Andra tidningar i korpusen är *Jakobstads tidning*, *Pargas kungörelser*, *Syd-Österbotten*, *Vasabladet*, *Åbo underrättelser*, *Österbottens tidning*, *Borgåbladet*, *Västra Nyland*, *Ålandstidningen* och *Östra Nyland*. Det finns också en delkorpus med material från *FNB* (Finska notisbyrån). Materialet i korpusarna är för det mesta från 2010-talet. Materialet från FNB och Jakobstads tidning är från åren 1999 och 2000. Det finns äldre material också från Vasabladet (1991) och Hufvudstadsbladet (1991–1999).

Det sverigesvenska materialet är betydligt större än det finlandssvenska materialet: de sverigesvenska tidningstexterna i Korp består av 37 korpusar som omfattar 594,40m token. *Göteborgsposten* utgör den största delen av materialet (272m token). Delkorpusen *Press* innehåller en blandning texter från tidningarna *Arbetet*, *Göteborgs handels- och sjöfartstidning*, *Svenska Dagbladet*, *Stockholmstidningen*, *Dagens Nyheter*, *Sydsvenskan* och *Sydsvenska Dagbladet*. I delkorpusen *Webbnyheter* finns det material från svenska dagstidningars webbplatser. Materialet i korpusen *Tidningstexter* omfattar även den lättlästa nyhetstidningen *8 sidor*, *Dagens nyheter* från 1987 och årgångarna 1923–1958 från *Svenska Dagbladets årsbok*.

Materialet i den sverigesvenska tidningstextkorpusen innehåller en del äldre material. Delkorpusen *Press* innehåller material endast från 1990-talet. Också från Göteborgsposten finns det material från år 1994. Som tidigare nämnts finns det material från årgången 1987 av

Token är i princip samma sak som ett ord, men det inkluderar också t.ex. skiljetecken (Göteborgs universitet 2017b).

Dagens nyheter och delkorpusen Svenska Dagbladets årsbok innehåller material från åren 1923–1958.

Det finlandssvenska och sverigesvenska materialet skiljer sig åt främst i storlek. Det är vanligt i en korpusundersökning att korpusarna inte är av samma storlek. Då är det viktigt att använda *relativa frekvenser*. Den relativa frekvensen berättar hur ofta det sökta ordet eller uttrycket kan antas förekomma i en viss mängd ord. När sökningar i två korpusar som är olika i storlek jämförs, berättar den relativa frekvensen hur vanligt det sökta uttrycket är i båda korpusarna. Den absoluta frekvensen (antalet träffar i korpusen) berättar inte hur stor andel uttrycket utgör av hela korpusen. En hög absolut frekvens betyder alltså nödvändigtvis inte att det sökta uttrycket är vanligt i korpusen, om själva korpusen är stor. (McEnery och Hardie 2012:49–50.)

Den relativa frekvensen berättar däremot inte hur det sökta uttrycket är utspritt i korpusen: i verkligheten är ett uttryck sällan jämt utspritt över hela korpusen, utan används mera i några delar och inte alls i andra delar. Inom korpuslingvistik anses det därför som god sed att ange både absolut och relativ frekvens av sökningarna. (McEnery och Hardie 2012:50–1.) I Korp visar den relativa frekvensen antalet träffar per en miljon token (Göteborgs universitet 2017b). Sökningarna i Korp och var Korp anger de olika frekvenserna presenteras närmare i delkapitel 6.2.

Korpusarna som presenterats i detta delkapitel varierar också en aning beroende på vilken tidsperiod de är insamlade. I denna uppsats granskas närmare korpusmaterial från 2010-talet. Denna avgränsning är gjord för att materialet från båda korpusarna ska motsvara varandra tidsmässigt och också för att jag ska få ett mera avgränsat och hanterbart material att analysera närmare. Ur en korpuslingvistisk syn får inget material i undersökningen heller inkluderas eller exkluderas för att favorisera forskarens hypotes (McEnery och Hardie 2012:14–15). På grund av avgränsningen i denna avhandling kan jag noggrant analysera hela materialet utan att behöva tillägga eller utesluta delar av det. Då kan jag inte heller favorisera material som stödjer min hypotes.

Det finlandssvenska materialet från 2010-talet omfattar 22 korpusar med 23,76m token. De undersökta korpusarna är:

- Hufvudstadsbladet (2012–)2013 och 2014
- Pargas Kungörelser 2011 och 2012
- Syd-Österbotten 2010, 2011, 2012, 2013 och 2014

- Vasabladet 2012, 2013 och 2014
- Åbo Underrättelser 2012 och 2013
- Österbottens Tidning 2011, 2012, 2013 och 2014
- Borgåbladet 2012–2013
- Västra Nyland 2012–2013
- Ålandstidningen 2012
- Östra Nyland 2012–2013.

Alla de ovan nämnda korpusarna är delar av en finlandssvensk språkbank som är sammanställd inom projektet *Svenskan i Finland – i dag och i går*. Projektet utfördes av Svenska litteratursällskapet i Finland under åren 2010–2017. Utgångspunkten för projektet var att ”beskriva svenskan i Finland som en regional varietet inom svenska språket, samtidigt som det är ett komplett, samhällsbärande språk med en egen social och geografisk variation” (SLS). Ett delprojekt var att sammanställa en språkbank för finlandssvenska som en del av Korp.

Ur det sverigesvenska materialet har följande delkorpusar undersökts i denna avhandling:

- GP 2010, 2011, 2012 och 2013
- Webbnyheter 2010, 2011 2012 och 2013.

Det sverigesvenska materialet från 2010-talet omfattar 8 korpusar med 168,95m token.

Delkorpusarna 8 sidor och GP-två dagar har utelämnats i undersökningen trots att de innehåller material också från den undersökta perioden. Materialet i 8 sidor är från tidsperioden 14.11.2002–9.10.2017. I delkorpusen finns det alltså en del material som inte ingår i den undersökta perioden. I samband med GP-två dagar anges inte från vilken tidsperiod materialet är. Båda delkorpusarna har därför utelämnats för att försäkra att allt material är från 2010-talet.

På Språkbankens webbplats finns det ingen mer detaljerad information om hur de undersökta korpusarna är sammanställda. Jag kan alltså inte vara säker på att alla numren av varje tidning eller att alla avdelningar av en tidning finns med i materialet. Detta gäller både de finlandssvenska och sverigesvenska korpusarna.

Genom att titta på konkordanserna i det sverigesvenska materialet kan man ändå se att de är från olika avdelningar i en tidning. Också publiceringsdatumet och skribenten varierar i materialet. I det finlandssvenska materialet finns det inte lika mycket information om varifrån

konkordanserna är, men med tanke på SLS:s projekts mål att beskriva finlandssvenskan kan man anta att materialet är valt med tanke på att vara så beskrivande som möjligt. Trots att det inte går att detaljerat veta allt om innehållet i korpusen tyder den tillgängliga informationen ändå på att innehållet är tillräckligt mångsidigt för att vara representativt för de bägge svenska varieteterna.

Det finlandssvenska och sverigesvenska materialet motsvarar inte varandra helt. Det finns två större skillnader som måste tas i beaktande i samband med granskning av resultaten.

Den första skillnaden är att det sverigesvenska materialet består också av nyheter som är publicerade i Internet, medan det finlandssvenska materialet består endast av tryckta tidningstexter. Eftersom texter skrivs på ett annat sätt beroende på om de ska läsas på papper eller på webben (Ehrenberg-Sundin m.fl. 2014:168) finns det antagligen också skillnader mellan delkorpusen Webbnyheter och de andra delkorpusarna.

Den andra skillnaden är att det finns mera variation i det finlandssvenska materialet. Materialet omfattar tio delkorpusar med tidningstexter från olika regioner i Finland samt en dagstidning som läses i hela Svenskfinland (Hufvudstadsbladet). Det sverigesvenska materialet omfattar endast två delkorpusar, varav endast den ena är en tryckt tidning (Göteborgsposten). Delkorpusen Webbnyheter innehåller som ovan diskuterats nyheter på webben. Texterna i delkorpusen är från olika dagstidningar, vilket gör det sverigesvenska materialet varierande som helhet.

I korpuslingvistik är det centralt att det undersökta korpusmaterialet och forskningens syfte korrelerar så bra som möjligt med varandra (McEnery och Hardie 2012:2). Det är viktigt att välja eller sammanställa en korpus så att den på bästa sätt ska kunna svara på den undersökta frågan.

Korpusarna som har valts som material i denna undersökning är lämpliga med tanke på undersökningens syfte. I kapitel 4 diskuterades mediernas betydelse för det finlandssvenska språket och kulturen. Tidningstexter kan ändå inte sägas vara en enhetlig genre, eftersom tidningar innehåller olika avdelningar som sport, nyheter, kultur osv. Med tanke på variationen inom tidningarna och att tidningarna utkommer på olika orter särskilt i Svenskfinland är det fråga om ett mångsidigt och varierande material. Materialet täcker det finlandssvenska språket och dess variation bra, vilket passar för undersökningens syfte.

Det sverigesvenska materialet i denna undersökning fungerar främst som jämförelsematerial: för att kunna säga något om typisk användning av *månne*-satser i finlandssvenskan, måste man också forska i sverigesvenska *månne*-satser. Korpusmaterialet som används i sökningarna som presenteras i följande kapitel motsvarar inte helt det finlandssvenska materialet. Som redan diskuterats finns det skillnader i storlek, variation och typ av medium mellan det finlandssvenska och sverigesvenska materialet. Jämförelserna mellan finlandssvenska och sverigesvenska måste alltså betraktas med en aning försiktighet.

De finlandssvenska korpusarna som undersökts i denna avhandling är senast uppdaterade i juni 2017. Av de sverigesvenska korpusarna är Göteborgsposten senast uppdaterad i februari och Webbnyheter i april 2017. Ifall korpusarna ännu uppdateras vid ett senare tillfälle, finns det en möjlighet att det inte går att med samma metod få likadana resultat som i denna undersökning.

6 METOD

Det här kapitlet börjar med att diskutera korpuslingvistik som metod i delkapitel 6.1. Efter det följer delkapitel 6.2 med en beskrivning om hurdana sökningar som har gjorts i denna avhandling.

6.1 Korpuslingvistik

Korpuslingvistik är forskning som baserar sig på att korpusar används som utgångspunkt i lingvistisk forskning (Vetenskapstermbanken i Finland 2018). Till skillnad från andra lingvistiska metoder betraktar korpuslingvistik inte språket ur någon viss synvinkel utan fokuserar snarare på en grupp metoder för att forska på språk. Det finns olika tillvägagångssätt inom korpuslingvistik beträffande bl.a. insamling och användning av korpusar. Det är alltså fråga om ett heterogent forskningsområde där det inte finns någon överenskommen metod eller tillvägagångssätt. (McEnery och Hardie 2012:1.)

I denna avhandling används korpusar för att validera en lingvistisk teori, dvs. att *månne* fortfarande används i finlandssvenskan och kunde betraktas som en finlandism. Denna

avhandling är alltså *korpusbaserad* snarare än *korpus-driven*, där korpusar används som utgångspunkt i teoribildning och hypoteser (McEnery och Hardie 2012:6).

Trots att korpuslingvistik har bemött en del kritik mestadels av Noah Chomsky (McEnery och Wilson 2001:6–11) är det en metod som möjliggör undersökning i lingvistiska frågor som annars vore om inte omöjliga men åtminstone mycket svåra att svara. Det är ändå viktigt att komma ihåg att korpusar inte är samma sak som själva språket, utan material som gör det möjligt att göra observationer angående språket. (McEnery och Hardie 2012:26.)

Det finns flera fördelar med att undersöka korpusar, vilket har lett till att jag har valt korpuslingvistik som metod till denna avhandling.

Utgångspunkten i korpuslingvistik är ofta att arbeta med maskinläsbar text, vilket ger möjlighet till att studera större mängder av texter. I min undersökning består materialet av tidningstexter ur två länder från en nästan tio års period. Att utforska ett material av den storleken för hand skulle vara ett orimligt stort arbete i vilken som helst undersökning. Eftersom sökningarna utförs av en dator innehåller resultaten också mindre fel än om en människa skulle göra arbetet (McEnery och Hardie 2012:28). Med hjälp av korpusar går det alltså att fort och pålitligt göra observationer om språket.

I min undersökning vill jag kartlägga användningen av *månne* i hela det finlandssvenska språksamhället, vars språkbruk har en stor regional variation. Därför kan undersökningen inte basera sig på en enskild talares eller språkgrupps språkkompetens. Korpuslingvistik erbjuder en möjlighet att studera språket mera objektivt (McEnery och Wilson 2001:29–30), vilket är en fördel i min avhandling.

Den sista orsaken till att jag har valt att använda korpusar är praktisk och uppenbar: jag har inte tillgång eller möjlighet att samla in materialet själv. Att använda mig av färdigt insamlat material är egentligen det enda möjliga tillvägagångssättet för mig.

6.2 Sökningar med *månne*

Detta delkapitel beskriver hur sökningarna i materialet är gjorda i denna undersökning.

En korpuslingvistisk undersökning har ofta nytta av tillämpning både av kvalitativa och kvantitativa analysmetoder: för att kunna kategorisera och jämföra språkliga drag måste de

olika kategorierna först identifieras (McEnery och Wilson 2001:76). Också i analysarbetet av denna avhandling kombineras kvalitativa och kvantitativa metoder. Jag har börjat med att utföra en djupgående syntaktisk analys av *månne*-satserna i materialet. Utgående från den syntaktiska analysen har jag sedan kunnat se hur frekventa olika språkliga drag är i de båda svenska varieteterna samt jämföra dem med varandra.

På startsidan av Korp finns de olika materialsamlingarna högst upp av sidan. Sökningarna i denna avhandling är gjorda i det moderna materialet som är färdigt valt när man kommer in på webbsidan.

De finlandssvenska korpusarna hittas när man först öppnar korpusen *Finlandssvenska texter* och därefter delkorpusen *Tidningstexter*. Det sverigesvenska materialet finns under korpusen *Tidningstexter*, som inte är underordnad till någon annan korpus. Man får fram en lista av olika årgångar av en tidning på samma sätt som man öppnar olika korpusar. I denna avhandling är det som tidigare konstaterats fråga om tidningstexter från 2010-talet. I korpusväljaren ser man hur många korpusar som är valda för tillfället.

Under Korp-logotypen går det att välja mellan olika sökningstyper. Jag har använt *Enkel sökning*. I sökgränssnittet har jag skrivit *månne*. Efter en stund erbjuder Korp alternativet *månne(adverb)* vilket jag har valt. På det sättet har jag sökt med alla ord som har samma *lemgram*, dvs. *månne*.⁶ Att söka med *lemgram* betyder att man söker ett ord i alla dess böjningsformer (Göteborgs universitet 2017b).

Sökresultaten visas på tre olika sätt. De två första visningsalternativen KWIC och Statistik är viktiga för denna undersökning.

Det första visningsalternativet, *KWIC* (keyword in context), visar resultaten i sin omgivning. För det mesta visar den det sökta ordet i den mening som den förekommer i. Sist till höger ovanför konkordanserna (dvs. träffraderna) står det *Visa kontext*. Genom att klicka på den får man fram mera kontext om satsen. I några fall kan man observera ett helt stycke, men i en del satser visar båda visningssätt lika mycket kontext, dvs. en sats.

Statistik-fliken visar hur frekvent det sökta ordet är i materialet. Den absoluta frekvensen, dvs. antalet träffar, står först. Bredvid den absoluta frekvensen anges den relativa frekvensen inom parentes. Det finlandssvenska materialet är mindre än det sverigesvenska materialet. Det är

⁶ CQP-frågan för sökningen är [lex contains "månne\\.\\.ab\\.1"]

således viktigt att observera de relativa frekvenserna, eftersom de relaterar antalet träffar till materialets storlek.

Efter att sökningen har genererats har jag överfört resultaten till en Microsoft Excel-fil. I Excel-filen har jag först kategoriserat satserna utgående från om *månne* står i initialfältet, mittfältet eller efterfältet. Sedan har jag analyserat ordföljden i satserna. Då har jag främst granskat om det är fråga om bisats- eller huvudsatsordföljd och om ordföljden är rak eller omvänd. I analysen har jag också varit intresserad av om *månne* kommer före eller efter subjektet i mittfältet. Analysen baserar sig alltså främst på ordningen mellan det finita verbet, subjektet och satsadverbialet *månne*. Jag har ändå också lagt märke till andra satsdelar, som t.ex. frågeord och andra satsadverbial än *månne*.

I samband med den syntaktiska analysen har jag också tagit bort dubbletterna som finns i materialet. För att vara säker på att det faktiskt är fråga om dubbletter och inte t.ex. en sats som förekommer två gånger i en tidning har jag noggrant granskat satsernas information och kontext. Ifall det inte är fråga om en dubblett, har den identiska satsen inkluderats i undersökningen enligt korpuslingvistikens principer (McEnery och Hardie 14–5). Äkta dubbletter har jag däremot tagit bort för att de inte skulle förvränga resultaten.

Efter att jag har analyserat alla *månne*-satser och granskat dubbletterna har jag kategoriserat satserna utgående från ordföljden. Liksom redan tidigare diskuterats behandlas satserna i första hand som sådana, oberoende av om de är underordnade satser eller bisatser till en annan sats. Satsernas förhållande till andra satser i en mening har ändå uppmärksammats ifall det har varit relevant för analysen. Jag har också förenat satstyper som skiljer sig mycket litet från varandra. Inskott av ett övrigt satsadverbial är ett exempel på en liten skillnad mellan två satser.

Utifrån kategorierna har jag format olika grupper i varje satsfält vilka beskriver den syntaktiska variationen i de undersökta *månne*-satserna.

Detta delkapitel har beskrivit den arbetsprocess som finns bakom resultaten av den kvalitativa undersökningen i denna avhandling. Resultaten presenteras i delkapitel 7.2.

7 RESULTAT

I detta kapitel presenteras resultaten av de sökningar som beskrivits i delkapitel 6.2.

Delkapitel 7.1 presenterar kvantitativt vilka satspositioner *månne* vanligen tar i det finlandssvenska respektive sverigesvenska materialet. Delkapitlet visar också hur frekvent *månne* är i de undersökta varieteterna.

Delkapitel 7.2 är en djupare genomgång av de undersökta *månne*-satsernas syntax. Delkapitlet börjar med att analysera det finlandssvenska materialet i delkapitel 7.2.1. Därefter analyseras det sverigesvenska materialet i delkapitel 7.2.2.

Kapitlet slutar med en sammanfattning av resultaten i delkapitel 7.3.

7.1 Placeringen av *månne*

I tabell 1 framgår hur ofta *månne* placeras i de olika satsfälten i de finlandssvenska och sverigesvenska korpusarna. Siffrorna i tabellen föreställer den absoluta frekvensen. När det gäller vilket fält *månne* oftast placeras i räcker de absoluta talen till att visa skillnaderna mellan det finlandssvenska och det sverigesvenska materialet. För att tydliggöra skillnaderna mellan de två svenska varieteterna anges även procentandelen i parentes.⁷ I samband med det totala antalet träffar i de båda varieteterna anges förutom den absoluta frekvensen också den relativa frekvensen i parentes för att visa i vilken varietet uttrycket *månne* är mera frekvent.

Tabell 1. Placeringen av *månne* i satsen, finlandssvenska och sverigesvenska tidningstexter

Satsfält	Finlandssvenska	Sverigesvenska
Initialfältet	102 (69,40 %)	26 (16,20 %)
Mittfältet	41 (27,40 %)	112 (69,60 %)
Efterfältet	4 (2,70 %)	23 (14,30 %)
Totalt	147 (6,3)	161 (1)

⁷ På grund av rundning blir heltalet i det finlandssvenska materialet 99,50 procent och i det sverigesvenska materialet 100,10 procent.

I det finlandssvenska materialet placeras *månne* oftast i början av satsen. Att placera *månne* i satsens mittfält är det näst vanligaste. Antalet satser med medialt placerat *månne* är ändå mycket mindre än satser med initialt *månne*. Satser där *månne* förekommer som fritt finalt annex är få till antal: endast fyra av de finlandssvenska *månne*-satserna har *månne* i efterfältet.

I det sverigesvenska materialet placeras *månne* i de olika satsfälten på ett annat sätt än i det finlandssvenska materialet. *Månne* står oftast i satsens mittfält i de sverigesvenska korpusarna. De återstående *månne*-satserna fördelas tämligen jämnt mellan initial- och efterfältet. Skillnaden mellan dessa två grupper är endast tre satser.

Månne är mera frekvent i det finlandssvenska materialet. Den relativa frekvensen (6,3) är större än den relativa frekvensen i det sverigesvenska materialet (1). Uttrycket *månne* är alltså vanligare i de finlandssvenska korpusarna. Den absoluta frekvensen är större i det sverigesvenska materialet, vilket beror på att de sverigesvenska korpusarna är större än de finlandssvenska korpusarna. När man relaterar träffarna till materialets storlek är det ändå klart att i denna undersökning är *månne* vanligare i det finlandssvenska materialet.

I följande delkapitel 7.2 görs en syntaktisk analys av de satser som ingår i denna undersökning. Analysen omfattar satsernas ordföljd och struktur samt placeringen av *månne*. Speciella särdrag både i det finlandssvenska och sverigesvenska materialet tas också upp.

7.2 *Månne*-satsernas syntax

Detta delkapitel innehåller resultaten av den undersökning som presenterats i delkapitel 6.2.

7.1.1 Finlandssvenska

Sökningarna i det finlandssvenska materialet genererade 149 träffar med den relativa frekvensen 6,3.

Satserna i det finlandssvenska materialet innehåller två dubletter. Den ena dubbletten finns i delkorpusen Syd-Österbotten 2010 och den andra i delkorpusen Syd-Österbotten 2014. När dubletterna tas bort ur materialet återstår 147 satser kvar för närmare analys. *Månne* förekommer i olika fält av satsschemat på följande sätt:

Tabell 2. *Månne* i det finlandssvenska materialet

Placeringen av <i>månne</i>	Träffar
Initialfältet	102
Mittfältet	41
Efterfältet	4

Tabell 2 visar att *månne* är placerat i initialfältet i de flesta satserna: satser med initialplacerat *månne* utgör nästan 70 % av alla *månne*-satserna i materialet. *Månne* finns i mittfältet av 41 satser, vilket är ungefär 28 % av hela materialet. Endast 4 satser har *månne* som fritt finalt annex i efterfältet och utgör därmed endast cirka 3 % av det undersökta materialet.⁸

I de följande tre delkapitlen kommer *månne*-satserna att analyseras utgående från om *månne* står i initialfältet, mittfältet eller efterfältet. I delkapitlen har *månne*-satserna kategoriserats vidare i olika grupper utgående från ordföljd.

Utöver placeringen av *månne* kommer delkapitlet 7.1.1 att behandla negerade *månne*-satser. I det finlandssvenska materialet finns det 45 satser där *månne* förekommer i samma sats med negationen *inte*. Eftersom *månne*-satser med negation utgör en betydlig del av materialet kommer de att behandlas i ett skilt delkapitel.

7.1.1.1 Initialfältet

Som det framgår i tabell 2 är det vanligast att *månne* placeras i satsens initialfält i de finlandssvenska korpusarna.

Ex. 9 (a) Månne hon var med barn? (Hufvudstadsbladet (2012-)2013)

(b) Månne det finns personal tillräckligt för att se till allt det här.

(Åbo Underrättelser 2012)

Tre av satserna med initialplacerat *månne* är bisatser. Alla bisatserna tillhör grupp 3 i tabell 3. Dessa satser kommer att behandlas i samband med den övriga gruppen.

⁸ På grund av rundning blir heltalet 102 procent.

I huvudsatser finns det mera variation i användningen av *månne* och *månne*-satser. Trots att *månne*-satser oftast är frågande satser, kan satser som inleds med *månne* regionalt formas som deklarativa huvudsatser (SAG 4:743). Också i denna undersökning används *månne* ofta i frågande satser, men också i påstående satser.

En del satser är tvetydiga och kan uppfattas både som frågor och uppmaningar. Med att studera satsernas funktion i stället för form går det bättre att få en sanningsenlig bild av hur *månne*-satser används. Att enbart se på satsernas form och skiljetecken ger inte hela sanningen.

I det finlandssvenska materialet är största delen av huvudsatserna med initialt *månne* frågande satser. En del av är på samma sätt som exempel 9 (a) tydligt interrogativa huvudsatser. Det finns också satser som är formade som deklarativa satser, men som ändå fungerar som frågor. Sats 9 (b) är ett exempel av en fråga som uttrycks som ett påstående. En stor del av de frågande *månne*-satser är också anföringar:

Ex. 10 (a) Månne de behöver mask, hör jag den ena säga ...

(Åbo Underrättelser 2012)

(b) Hur månne de hade det, och hur klarade sig familjen att bo här på den tiden, undrar hon. (Åbo Underrättelser 2012)

I materialet finns också en del satser som är deklarativa satser både till form och funktion:

Ex. 11 (a) – Nå men månne inte det här ska bli bra ännu, säger Jan Grannas.
(Syd-Österbotten 2014)

(b) Visst har mannen med två pass en gedigen karriär bakom sig, men månne inte karriären sjunger på sista versen.

(Hufvudstadsbladet (2012-)2013)

Också många deklarativa huvudsatser är anförande satser, som t.ex. exempel 11 (a). *Månne*-satser som fungerar mera som påståenden verkar också ofta innehålla negationen *inte*. Detta diskuteras närmare i delkapitel 7.1.1.4.

En stor del av satsernas funktion är en aning oklar, dvs. att de kunde fungera som ett påstående eller en fråga:

Ex. 12 (a) Men måne det inte finns större problem i Kaskö än dresskoden.

(Syd-Österbotten 2012)

(b) Måne inte några av dem borde bytas ut för att få vårdkoncepten i skick.

(Västra Nyland 2012-2013)

Satserna i exempel 12 får troligtvis sin betydelse i den kontext de används i. Genom att undersöka närmare *måne*-satsernas kontext kunde man få en bättre bild om vilken funktion satserna egentligen har. Om en *måne*-sats uppfattas som en fråga eller ett påstående är ändå en tolkning som läsaren eller lyssnaren gör. Tolkningen kan också vara annan än den funktion som skribenten eller talaren har avsett, vilket kan orsaka problem i kommunikationen. Eftersom *måne*-satser är frågande satser i sin natur, är det enbart de tydligt frågande satserna vars funktion är klar.

I delkapitlet 3.3.2 diskuterades att satser med *måne* i initialfältet har bisatsordföljd, dvs. att satsadverbialet (i detta fall *måne*) står framför det finita verbet. Det här stämmer också med det finlandssvenska materialet: alla analyserade satser med initialplacerat *måne* har bisatsordföljd. De enda satserna som inte kunde sägas ha bisatsordföljd var två satser som saknade verb.

Trots att alla satser i materialet har bisatsordföljd finns det andra skillnader mellan satser med initialplacerat *måne*. Skillnaderna utgörs mestadels av satsernas ordföljd och eventuella interrogativa led som står före *måne* i satsens initialfält. På grund av dessa skillnader går det att identifiera 5 olika grupper i satserna med *måne* initialfältet.

Tabell 3. Satser med initialplacerat *måne*, finlandssvenska tidningstexter

Grupp	Antal satser
Grupp 1: <i>Måne</i> + rak ordföljd	74
Grupp 2: <i>Måne</i> + omvänd ordföljd	2
Grupp 3: Frågeord + <i>måne</i> , rak ordföljd	22
Grupp 4: Frågeord + <i>måne</i> , omvänd ordföljd	1
Grupp 5: Övriga satser	3

Exempel av grupperna i tabell 3:

Grupp 1: Månne det är på väg att bli rumba i stadshuset nu? (Syd-Österbotten 2010)

Grupp 2: Månne ligger sanningen i att han träder som delfinansiär. (Syd-Österbotten 2012)

Grupp 3: Hur månne det ser ut när klockan går mot 20? (Åbo Underrättelser 2012)

Grupp 4: Hur månne gick diskussionerna på mötet, då beslutet togs? (Syd-Österbotten 2011)

Grupp 5 består av satser som inte hör till någon av grupperna 1-4.

I tabell 3 är grupperna 1 och 3 de största medan de andra grupperna innehåller endast några satser. Den minsta gruppen är grupp 4 som har endast en sats.

Grupp 1: *Månne* + rak ordföljd

Den vanligaste satstypen med initialplacerat *månne* i materialet är en sats som inleds med *månne* och har rak ordföljd. Satserna i grupp 1 är intressanta eftersom det är fråga om interrogativa (frågande) satser, men ordföljden är rak. Såsom redan konstaterades i delkapitlet 3.3.2 är detta en avvikande ordföljd i frågesatser, eftersom interrogativa satser vanligtvis har omvänd ordföljd (SAG 4:730–733).

Ex. 13 (a) Månne jag störtade ut? (Åbo underrättelser 2012)

(b) Månne den förnyelsebara energin räcker till?

(Hufvudstadsbladet (2012-)-2013)

Satserna 13 (a) och (b) är satser som kräver svar, men gruppen innehåller också satser som inte gör det:

Ex. 14 Miniregeringsförhandlingarna fortsätter – månne det blir ett avslut i dag. (Hufvudstadsbladet 2014)

Av satserna i grupp 1 saknar 23 stycken satsadverbial i mittfältet. Största delen av satserna har ändå ett satsadverbial, oftast *inte*, i mittfältet. Satsadverbialiet placeras oftast före subjektet i satsens mittfält:

Ex. 15 (a) Månne ens Itella själv kan svara på den frågan? (Hufvudstadsbladet 2014)

(b) -Månne inte hon klarar sig. (Västra Nyland 2012-2013)

I sammanlagt 19 satser står satsadverbialen efter subjektet i mittfältet:

Ex. 16 (a) Månne det inte sen ska börja röra på sig litet i den kungliga huvudstaden!

(Åbo underrättelser 2013)

(b) Månne han inte borde kolla vilken av hans egna skor klämmer?

(Hufvudstadsbladet 2014)

Sats 16 (a) är ett exempel på en sats som inleds med *månne* och är format som ett utrop.

Grupp 1 innehåller också 5 satser som har ett satsadverbial både före och efter subjektet:

Ex. 17 (a) Månne inte delegaterna på partimötet ändå stannar för Vapaavuori.

(Vasabladet 2014)

(b) Och månne inte de som tidigt lämnade hembygden nostalgiskt nu åter prisar barndomslandskapet. (Hufvudstadsbladet 2014)

Satserna i grupp 1 har i de flesta fall förutom satsadverbialen *månne* i initialfältet också ett annat satsadverbial i mittfältet. Oftast placeras det andra satsadverbialen framför subjektet i satsens mittfält.

Grupp 2: *Månne* + omvänd ordföljd

I materialet finns det endast två satser som inleds med *månne* och har omvänd ordföljd:

Ex. 18 (a) Månne ligger sanningen i att han träder som delfinansier.

(Syd-Österbotten 2012)

(b) – Månne var det så att det inte hade antecknats vem som deltagit i lunchen eller middagen. (Syd-Österbotten 2012)

Ingen av satserna i grupp två innehåller ett satsadverbial i mittfältet.

Grupp 3: Frågeord + *månne*, rak ordföljd

Månne förekommer ofta tillsammans med ett interrogativt led i satsens initialfält i materialet.

Satser med ett frågeord och *månne* i initialfältet är den andra vanligaste satstypen av finlandssvenska satser med initialplacerat *månne*.

När *månne* ansluter sig till en interrogativ sats är det vanligast att satsen har rak ordföljd:

Ex. 19 (a) Vad månne Sibelius själv hade valt? (Hufvudstadsbladet (2012-)-2013

(b) Vad månne de tänker? (Ålandstidningen 2012)

I grupp 3 fungerar det interrogativa ledet förutom som satsbas också som subjekt i tre satser:

Ex. 20 (a) Vad månne hände? (Hufvudstadsbladet 2014)

(b) Vem månne drar mera nytta av sitt system? (Pargas Kungörelser 2011)

(c) Vad månne döljer sig bakom sådana artistnamn som Gröngölingarna, 4PM, PMQ och DrTre? (Pargas Kungörelser 2012)

I satserna 20 (a)–(c) har *månne* främst en adjunktionell funktion, dvs. att ordet markerar gränsen mellan satsbasen och satskärnan (SAG 1:150). Användningen av adjunktionellt *månne* anses vara marginellt i SAG (4:418). Eftersom adjunktionellt *månne* förekommer endast i tre satser av de finlandssvenska korpusarna, verkar denna undersökning stödja upplysningen i SAG.

Grupp 3 omfattar också fyra bisatser, som är de enda bisatserna med *månne* i initialfältet:

Ex. 21 (a) På andra orter sneglas det "vad månne han riktigt kan" men kliver man in på en scen i Åbo är det genast yes! (Åbo Underrättelser 2014)

(b) – Vissa tänker att hur månne barnen växer upp här, andra ser en romantiserad bild av cirkuslivet. (Pargas Kungörelser 2012)

(c) Laura Ruohonen frågar om brädslåningen på ytterväggarna, om när månne farstukvisten är tillbyggd, i fall man känner till åldern på gårdsbastubyggnaden. (Pargas Kungörelser 2012)

(d) Jag började då undra var månne Eric och Bernella finns i dag och skickade ett brev till den adress som fanns med i brevet. (Syd-Österbotten 2010)

Bisatser är af-satser och har därför alltid rak ordföljd (SAG 1:215). Satsernas 21 (a)–(d) ordföljd är alltså obligatorisk för bisatser. Det är ändå bra att notera att *månne* används i bisatsens initialfält tillsammans med ett interrogativt led.

Enligt SAG (4:743) är det en sällsynt och främst regional företeelse att *månne* ansluter sig till ett interrogativt led i början av satsen. På grund av antalet satser med ett frågeord och *månne* i initialfältet i denna undersökning verkar den här typen av *månne*-satser vara mera vanliga i finlandssvenskan än vad SAG antyder. Satstypen begränsar sig inte heller till någon viss

region: satser som börjar med ett frågeord som sedan följs av *månne* finns både i Hufvudstadsbladet och i mera lokala tidningar som Pargas Kungörelser och Ålandstidningen.

Grupp 4: Frågeord + *månne*, omvänd ordföljd

Grupp 4 innehåller endast en sats:

Ex. 22 Hur månne gick diskussionerna på mötet, då beslutet togs?

(Syd-Österbotten 2011)

Månne-satser har alltså för det mesta rak ordföljd också i kvesitiva satser. I delkapitlet 3.3.2 diskuterades att ordföljden vanligen är omvänd i både kvesitiva och rogativa satser. Satserna i grupperna 1–4 med initialplacerat *månne* visar således att de finlandssvenska *månne*-satserna har en till svenska frågesatser avvikande ordföljd.

Grupp 5: Övriga satser

I den här gruppen tillhör satser som inte ingår i någon av grupperna 1-3. Två av denna grupps satser har varken finit eller infinit verb:

Ex. 23 (a) Varför månne? (Östra Nyland 2012-2013)

(b) Månne till festen i hemmet eller festen i kyrkan? (Syd-Österbotten 2011)

De här två satserna analyseras inte närmare i denna avhandling, eftersom de saknar verb och är därför syntaktiskt ofullständiga. Däremot finns det en sats i grupp 5 som kräver närmare observering:

Ex. 24 Hur månne det vara i detta fall, här berörs 700 000 människor?

(Syd-Österbotten 2010)

Verbet i sats 24 står i infinit form och satsen innehåller inte heller något finit verb. Detta kan anses vara ett spår av att *månne* ursprungligen har varit ett hjälpverb. Trots att *månne* med tiden har utvecklats till ett adverbial ser det ut att vara möjligt i modern svenska att *månne*-satsens verb står i infinit form som om den skulle vara styren av ett hjälpverb.

Sats 24 är den enda *månne*-satsen i det finlandssvenska materialet vars enda verb är ett infinitiv. Som redan diskuterats har *månne*-satser ofta definierats som finlandismer ifall de

innehåller ett infinit verb. De finlandssvenska *månne*-satserna i denna undersökning tyder ändå på att *månne* används oftast med ett finit verb också i Svenskfinland.

7.1.1.2 Mittfältet

I det finlandssvenska materialet finns det sammanlagt 41 satser där *månne* står i mittfältet. Av dessa satser är 26 stycken rogativa satser. Den största delen av satser med *månne* i mittfältet saknar alltså inledare och börjar direkt med det finita verbet.

De flesta av satserna med medialplacerat *månne* är tydligt interrogativa satser. Deklarativa satser och satser med otydlig funktion är inte lika vanliga i dessa satser som i satser med initialt placerat *månne*.

Satsadverbialt i mittfältet kan alltid stå efter subjektet. Före subjektet kan satsadverbialt däremot stå endast under vissa betingelser (SAG 4:94.) I delkapitel 3.3.1 förklarades att *månne* kan stå både före och efter subjektet i satsens mittfält och att *månne*-satser brukar ha huvudsatsordföljd då när det är fråga om kvesitiva satser (SAG 4:742-3).

Utgående från om *månne* står framför eller efter subjektet i mittfältet och satsens ordföljd har jag identifierat fyra olika satstyper. Dessa satstyper förklaras i tabell 4.

Tabell 4. Satser med medialplacerat *månne*, finlandssvenska tidningstexter

Grupp	Antal satser
Grupp 1: Subjekt + <i>månne</i> , omvänd ordföljd	25
Grupp 2: Subjekt + <i>månne</i> , rak ordföljd	6
Grupp 3: <i>Månne</i> + subjekt, omvänd ordföljd	9
Grupp 4: Övriga satser	1

Exempel av grupperna i tabell 4:

Grupp 1: ... , ska jag månne få någon färg i sommar? (Syd-Österbotten 2011)

Grupp 2: Visst har det hänt att Seija Ruohonen har funderat på hur livet månne hade blivit ...
(Pargas Kungörelser 2011)

Grupp 3: ... Kunde *månne* stadsstyrelsen precisera sina kriterier till val av krögare?
(Syd-Österbotten 2012)

Grupp 4 består av satser som inte hör till någon av grupperna 1-3.

Grupp 1 är den största gruppen och grupp 4 den minsta gruppen i tabell 3. Grupperna 2 och 3 är ungefär lika i storlek. Av tabell 3 framgår också att ordföljden är omvänd i de flesta satserna, vilket är den typiska ordföljden i interrogativa satser (SAG 4:731-733).

Grupp 1: Subjekt + *månne*, omvänd ordföljd

Grupp 1 innehåller 25 belägg och utgör därmed den största gruppen av satser med medialplacerat *månne*. I satsernas mittfält står först det finita verbet som följs av satsens subjekt. Ordföljden är alltså omvänd. *Månne* står efter subjektet, vilken är den vanligaste platsen för ett satsadverbial i mittfältet.

Ex. 25 Vad är det *månne* man forskat? (Åbo Underrättelser 2013)

Den största delen, dvs. 21 stycken, av dessa satser är rogativa satser:

Ex. 26 (a) Är karriären *månne* över nu? (Österbottens tidning 2014)

(b) – Är stället *månne* till salu? Hufvudstadsbladet (2012-)-2013)

(c) Var segern *månne* väntad? (Syd-Österbotten 2010)

Av satserna i grupp 1 är 4 stycken kvesitiva satser:

Ex. 27 (a) Vad handlar det *månne* om? (Borgåbladet 2012-2013)

(b) Vad ska det *månne* bli av t.ex. Viken-båten? (Åbo Underrättelser 2012)

En sats i grupp 1 är avvikande i det avseendet att förutom ordet *månne* innehåller satsen ett tidsadverbial och ett negerande adverbial:

Ex. 28 – Är det nu *månne* inte så att vi kan skylla hela den euro-

(Syd-Österbotten 2011)

Ordningen mellan det finita verbet, *månne* och subjektet i mittfältet samt satsens ordföljd är ändå likadan i sats 28 som i de övriga satserna i grupp 1.

Grupp 2: Subjekt + *månne*, rak ordföljd

Månne står efter subjektet i mittfältet också i grupp 2. Till skillnad från grupp 1 är ordföljden rak, vilket beror på att satserna är interrogativa bisatser. Interrogativa bisatser har af-struktur (SAG 4:552–554) och därför måste de ha rak ordföljd (SAG 4:11–12). Det finita verbet står på sista plats efter subjektet och *månne* i mittfältet.

Ex. 29 (a) Jag uttrycker undran om hur maten *månne* hade stått sig.

(Hufvudstadsbladet (2012-)-2013)

(b) Ida frågar, om det *månne* kan vara en spillkråka som varit i farten.
(Österbottens tidning 2012)

(c) En stund senare började vi fundera över vad vi hade reserverat och vad det *månne* skulle kosta. (Syd-Österbotten 2011)

I en av satserna följs *månne* av ett tidsadverbial före det finita verbet:

Ex. 30 Magnus-Marias öde väcker frågan om hur det *månne* ”alltid” har varit.

(Österbottens tidning 2014)

Satsens ordföljd samt placeringen av *månne* är ändå den samma i sats 30 som i de andra satserna i grupp 2.

Enligt SAG (4:548–9) kan *månne* användas i interrogativa bisatser där talaren är osäker på bisatsens sanningshalt. Då kan talaren i huvudsatsen fundera på om bisatsens innehåll är sann (sammanfogningar med rogativa bisatser) eller vad som krävs för att innehållet skulle vara sann (sammanfogningar med kvesitiva bisatser).

Alla satser i grupp 2 är kvesitiva satser förutom sats 29 (b) som inleds med bisatsinledaren *om*. De kvesitiva satserna handlar inte om huruvida satsens innehåll är sann eller inte och verkar därmed motsvara beskrivningen i SAG. I sats 29 (b) är det fråga om sanningshalten av satsens innehåll. Satsen påminner alltså om användningen av *månne* i rogativa bisatser.

Att använda *månne* anses i SAG (4:549) vara vanligt i finlandssvenskan och sällsynt i sverigesvenskan också när det gäller interrogativa bisatser. *Månne* förekommer i interrogativa bisatser också i de sverigesvenska korpusarna i denna undersökning, men det finns inte särskilt många belägg av dem.

Grupp 3: *Månne* + subjekt, omvänd ordföljd

Satserna i grupp 3 har omvänd ordföljd. Mittfältet inleds med det finita verbet och *månne* står före subjektet. Alla satserna i gruppen är interrogativa satser förutom sats 31 (a) som framställs som en deklarativ huvudsats men ändå är frågande.

Ex. 31 (a) Hur kommer månne de nya stationerna i västmetron att inredas och utsmyckas. (Hufvudstadsbladet (2012-)2013)

(b) Vad har månne kalakukko, karelsk pirog och Kainuun rönttönen gemensamt? (Syd-Österbotten 2011)

(c) Och hur stor är månne den? (Syd-Österbotten 2012)

Grupp 3 är speciell i det avseendet att *månne* står framför subjektet i mittfältet, vilket är en mera sällsynt placering för ett adverbial. Den omvända ordföljden i satserna är ändå typisk för interrogativa satser.

Grupp 4: Övriga satser

I den sista gruppen ingår en sats som inte passade in i de andra grupperna:

Ex. 32 Vilka gifter har månne samlats i dessa musslor? (Åbo Underrättelser 2012)

Satsens subjekt fungerar som satsens inledare, vilket orsakar att det inte finns något subjekt i mittfältet. Eftersom verbet inleder mittfältet, går det att säga att det är fråga om bisatsordföljd och att ordföljden är omvänd. Eftersom satserna kategoriseras bl.a. utgående från om *månne* står före eller efter subjektet i mittfältet kan satsen inte bli inkluderad i någon av grupperna 1–3.

7.1.1.3 Efterfältet

Månne förekommer marginellt som fritt finalt annex i det finlandssvenska materialet. Endast fyra satser har *månne* som annex i efterfältet.

Ex. 33 (a) – Vet bildningsnämndens medlemmar hur tjänstemännen beslutar *månne*?
(Åbo Underrättelser 2012)

(b) Varför det *månne*? (Åbo Underrättelser 2012)

(c) Blir det ett henom som gäller då eller ett honne, *månne*?

(Ålandstidningen 2012)

(d) Behöver vi en klimatets Angermannus *månne*? (Ålandstidningen 2012)

Alla satserna i exempel 33 är från år 2012 och ur två olika tidningar: Åbo Underrättelser och Ålandstidningen. Satserna är också interrogativa satser. Deklarativa satser eller satser med otydlig funktion finns inte bland satserna med finalt placerat *månne* i det finlandssvenska materialet.

Att *månne* i efterfältet överhuvudtaget har ett lågt antal belägg i materialet och att ordet senast har använts som fritt finalt annex för över fem år sedan kan tolkas som att konstruktionen inte är typisk i finlandssvenskan.

7.1.1.4 Satser med negation

I början av detta delkapitel nämndes ett fenomen som framkommer tydligt i de finlandssvenska *månne*-satserna: *månne* förekommer ofta i samma sats med det förnekande adverbialet *inte*:

Ex. 34 Månne inte individen själv skulle säga att ålderdomshem är ett måste, för de få som behöver det? (Ålandstidningen 2012)

Av alla de 149 satser som analyserats är 45 stycken, dvs. cirka 30 %, sådana som innehåller också negationen *inte* i samband med ordet *månne*. Eftersom andelen är så stor, kommer *månne*-satser med negation att behandlas närmare i detta delkapitel.

Förutom att *månne* förekommer ofta tillsammans med *inte* går det att se ett mönster i hur de två adverbialen används tillsammans i en sats. I de flesta satserna, dvs. 31 stycken, står *inte* efter *månne* i satsen och verkar ansluta sig mera till *månne* än till resten av satsen:

Ex. 35 (a) Månne inte hon klarar sig. (Västra Nyland 2012-2013)

(b) Månne inte delegaterna på partimötet ändå stannar för Vapaavuori.
(Vasabladet 2014)

(c) Månne inte några av dem borde bytas ut för att få vårdkoncepten i skick.
(Västra Nyland 2012-2013)

I resten av satserna står satsens subjekt mellan *månne* och *inte*. Subjektet är i dessa satser ett personpronomen eller det tomma subjektet *det*.

Ex. 36 (a) Månne det inte sen ska börja röra på sig litet i den kungliga huvudstaden!
(Åbo Underrättelser 2013)

(b) Månne han inte borde kolla vilken av hans egna skor klämmer?
(Hufvudstadsbladet 2014)

(c) Men månne det inte finns större problem i Kaskö än dresskoden.
(Syd-Österbotten 2010)

I nästan alla satserna står *månne* och *inte* i satsens initialfält. Endast två satser har kombinationen i mittfältet:

Ex. 37 (a) Har månne de forskare som i somras varnade för den höga alkoholkonsumtionen i Finland inte varit uppkopplade?
(Hufvudstadsbladet 2014)

(b) – Är det nu månne inte så att vi kan skylla hela den euro-
(Syd-Österbotten 2011)

I sats 37 (a) står subjektet mellan *månne* och *inte* och i den andra satsen är *inte* placerad strax efter *månne*. Båda satserna är också rogativa satser. Hur *månne* placeras i satsen eller frågans satstyp ser alltså inte ut att styra det om subjektet placeras mellan de två adverbialen eller *inte*.

Det intressanta med *månne*-satser med negation är att det negerande adverbialen *inte* kan tas bort utan att satsen ändrar betydelse:

Ex. 38 Månne ~~inte~~ hon klarar sig. (Västra Nyland 2012-2013)

I delkapitlet 3.2 nämndes att *månne* tillsammans med negation uppmärksammades redan av Bergroth (1928:125): ”Vårt *må(nne) int(e)!* synes sakna direkt motsvarighet i högsvenskan; det översattes av rikssvenskan oftast med *helt visst, helt säkert, naturligtvis!, de' tror jag!* o.a. uttryck.” Det är noterbart att Bergroth har tillagt ett utropstreck efter konstruktionen *månne*

inte. Han anser alltså att det är fråga om ett utrop. Av de möjliga sverigesvenska motsvarigheterna som Bergroth presenterar framgår det inte om de är avsedda som självständiga utrop eller som en del av en sats.

I denna avhandling behandlas inte satsernas pragmatiska funktion, men i framtiden kunde en studie av de negerande *månne*-satsernas pragmatik ytterligare belysa vilka principer som styr användningen av konstruktionen. I materialet förekommer *månne* tillsammans med en negation i satsens spets, vilket kan förklaras med att i finlandssvenskan inleds satser oftare med negation än i sverigesvenskan (Lindström 2009). Hur dessa satser stämmer överens med Lindströms forskning kvalitativt går det inte att säga mera om i detta sammanhang.

De flesta satser med *månne* och *inte* är påstående. Det finns också några satser som är frågor. Till exempel är satserna i exempel 35 påstående satser, medan sats 36 (b) är en fråga. En del av satserna kan uppfattas som en fråga eller ett påstående. Också i det här fallet skulle det behövas mera kontext för att kunna avgöra satsens funktion. I Lindströms (2009) undersökning är alla satser påstående, troligtvis pga. de är responsiva uttryck. Också i mitt material kunde de finlandssvenska satserna med *månne* och *inte* tolkas som responsiva. Det är alltså möjligt att *månne* används tillsammans med *inte* i en motsvarande kontext som spetsställt *inte* i Lindströms (2009) undersökning. En annan förklaring till konstruktionen *månne inte* kunde vara att man vill markera att det är fråga om ett påstående och inte en fråga.

Hur som helst verkar konstruktionen *månne inte* ha en pragmatisk funktion i finlandssvenskan. Hurdan funktion den kunde röra sig om är en fråga som inte kan besvaras i denna undersökning men som kunde utredas i forskning om *månne* i framtiden.

7.1.2 Sverigesvenska

Månne förekommer 164 gånger i det sverigesvenska materialet. Den relativa frekvensen är 1. Det sverigesvenska materialet innehåller två dubletter, dvs. lika många som det finlandssvenska materialet. Båda dubletterna finns i delkorpusen GP 2013.

Förutom de två dubletter som utelämnats finns det fem satser i delkorpusen Webbnyheter som ser ut som om de vore dubletter: satserna är identiska, har samma datum och är

publicerade på samma avdelning. Satserna är ändå publicerade vid olika klockslag.⁹ Några av dessa artiklar är från sportavdelningen och ser ut som om de har blivit uppdaterade exempelvis under ett spel eller en match. Det går inte med säkerhet att säga om satserna verkligen är dubletter eller inte, eftersom artiklarna inte längre är tillgängliga på nätet. Eftersom de ändå är publicerade vid olika klockslag, finns det troligen skillnader i artiklarna som helhet trots att *månne*-satserna är identiska. Därför har dessa satser inte behandlats som dubletter utan inkluderats i undersökningen. Samtidigt återstår ändå möjligheten att satserna i verkligheten är dubletter och borde bli exkluderade från undersökningen.

Efter att dubletterna i GP 2013 har tagits bort blir 161 satser kvar för närmare analys. Dessa satser fördelar sig i de olika satsfälten på följande sätt:

Tabell 5. *Månne* i det sverigesvenska materialet

Placeringen av <i>månne</i>	Belägg
Initialfältet	26
Mittfältet	112
Efterfältet	23

I det sverigesvenska materialet är *månne* oftast placerat i mittfältet: satser med medialt placerat *månne* utgör nästan 70 procent av alla de sverigesvenska *månne*-satserna. *Månne* placeras initialt i cirka 16 % och finalt i cirka 14 % av alla belägg. I det sverigesvenska materialet är det alltså ungefär lika vanligt att *månne* finns i initialfältet som att *månne* finns i efterfältet.

I de följande delkapitlen analyseras de sverigesvenska *månne*-satserna utgående från i vilket fält i satsschemat de finns. Liksom i det finlandssvenska materialet har *månne*-satserna under varje satstyp kategoriserats vidare i olika grupper. Likheter och skillnader med det finlandssvenska materialet diskuteras i samband med satserna.

Till skillnad från det föregående delkapitlet behandlas satser med negation inte i sitt eget delkapitel, eftersom det finns endast en sats där *månne* förekommer tillsammans med negation. I samband med det sverigesvenska materialet går det alltså inte att tala om en grupp av negerande *månne*-satser.

⁹ När man för musen på datorn över en rad i träffarna i Korp dyker det upp en låda med ytterligare information i den högra sidan.

7.1.2.1 Initialfältet

De flesta satser med initialplacerat *månne* har bisatsordföljd. I delkapitlet 3.3.2 konstaterades att bisatsordföljd är typiskt när satsen har *månne* som inledare. Detta stämde också med finlandssvenska tidningstexter.¹⁰

Av satserna i detta underkapitel saknar 10 stycken finit verb: antingen står satsen utan verb eller sedan står verbet i infinitiv, vilket gör att satserna inte kan kallas för satser med bisatsordföljd.

Liksom i det finlandssvenska materialet är största delen av huvudsatserna med initialt *månne* interrogativa satser. Också i det sverigesvenska materialet finns det en del satser som har frågande funktion men är formade som påstående, men också en del satser som är tydligt interrogativa. Förutom frågande satser innehåller materialet också påstående satser.

I tabell 5 framgår det att sammanlagt 26 belägg av satserna har *månne* i initialfältet. Dessa satser kan delas in i följande grupper:

Tabell 6. Satser med initialplacerat *månne*, sverigesvenska tidningstexter

Grupp	Belägg
Grupp 1: <i>Månne</i> + omvänd ordföljd	13
Grupp 2: <i>Månne</i> + rak ordföljd	2
Grupp 3: <i>Månne</i> + infinitiv	4
Grupp 4: Övriga satser	7

Exempel av grupperna i tabell 6:

Grupp 1: Månne har jag med ålderns rätt blivit mer selektiv, ... (Webbnyheter 2013)

Grupp 2: Månne Hans Wallmark vågar svara? (Webbnyheter 2013)

Grupp 3: Månne det vara den svarta kalufsen (GP 2012)

Grupp 4 består av satser som inte hör till någon av grupperna 1-3.

I tabell 6 framgår det att satser som inleds med *månne* oftast har omvänd ordföljd i det sverigesvenska materialet (grupp 1), medan satser som har rak ordföljd är få till antalet (grupp

¹⁰ se delkapitel 6.1.1.1

2). Efter grupp 1 har grupperna 3 och 4 mest belägg, men de är ändå betydligt mindre än den största gruppen.

Satser med *månne* som inledare ser annorlunda ut i de sverigesvenska tidningstexterna jämfört med det motsvarande finlandssvenska materialet (tabell 3). I det finlandssvenska materialet är det vanligast att en sats som inleds med *månne* har rak ordföljd och satser med omvänd ordföljd är sällsynta. I tabell 6 syns att i det sverigesvenska materialet är situationen omvänd: det vanligaste är att satsen inleds med *månne* och har omvänd ordföljd.

En annan skillnad mellan de två svenska varieteterna är att i finlandssvenskan står *månne* ofta med ett interrogativt led i initialfältet, vilket inte alls är vanligt i sverigesvenskan. I sverigesvenskan finns det däremot flera satser med ett infinit verb, medan det finns endast en sats med infinitiv i det finlandssvenska materialet.

Grupp 1: *Månne* + omvänd ordföljd

Till skillnad från finlandssvenskan har satser med initialplacerat *månne* oftast omvänd ordföljd i det sverigesvenska materialet. Dessa satser inleds med *månne* som sedan följs av ett finit verb och ett subjekt.

Ex. 39 (a) Månne är det Filippa Löfven? (GP 2012)

(b) Månne sätter det lite griller på övriga team. (GP 2013)

(c) Månne är det en överdrift åt andra hållet. (Webbnyheter 2010)

Ingen av satserna i grupp 1 har satsadverbial i satsens mittfält. Satsernas omvända ordföljd är den vanliga ordföljden i frågesatser i svenskan.

Grupp 1 innehåller också en bisats. Det är den enda bisatsen med *månne* i initialfältet som finns i det sverigesvenska materialet.

Ex. 40 Vän av ordning måste här påpeka att månne är det så att Springsteens

Wrecking ball är en roligare skiva än Madonnas MDNA. (Webbnyheter 2012)

Exempel 40 är en narrativ bisats. En narrativ bisats kan ha samma struktur som en deklarativ huvudsats. Då följs subjunktionen av ett fundament som sedan följs av det finita verbet. (SAG 4:537.) Sats 40 inleds med subjunktionen *att*. *Månne* står på fundamentets plats och det finita

verbet står efter fundamentet. Ordföljden och placeringen av *månne* är alltså vanlig för en narrativ bisats.

Grupp 2: *Månne* + rak ordföljd

Månne-satser med *månne* som inledare och rak ordföljd är vanliga i det finlandssvenska materialet, men i det sverigesvenska materialet är denna satstyp marginell. Endast två satser i materialet är av denna typ.

Ex. 41 (a) Månne det har att göra med bristen på filmprogram i rutan övrigt?
(Webbnyheter 2010)

(b) Månne Hans Wallmark vågar svara? (Webbnyheter 2013)

I det sverigesvenska materialet är det alltså mycket vanligare att satser som inleds med *månne* har den traditionella frågesatsens struktur, där det finita verbet står på den andra platsen i satsschemat.

Grupp 3: *Månne* + infinitiv

I fyra satser med initialplacerat *månne* står verbet i infinitiv:

Ex. 42 (a) Vad månne komma för nya hits ur detta? (GP 2010)

(b) Månne vi få se en ny Krakel Spektakel? (GP 2012)

(c) Månne det vara den svarta kalufsen (GP 2012)

(d) Månne det vara ett tecken i skyn, säger han och avslöjar: - Jag ska ha svarta
skinnskor med silverflames också. (Webbnyheter 2013)

I sats 42 (b) kan den infinita verbformen egentligen vara ett skrivfel, där bokstaven *r* saknas i slutet av den finita verbformen *får*. I de andra exemplen är det utan tvivel fråga om att skribenten använder den infinita verbformen med avsikt.

I satserna 42 (a)–(d) är ordföljden rak. Sats 42 (a) avviker från de andra satserna i det avseendet att satsen inleds med ett interrogativt led som *månne* ansluter sig till. Det interrogativa ledet fungerar också som satsens subjekt och därför saknar satsen subjekt i mittfältet. Satsen är också den enda satsen med initialplacerat *månne* som har ett interrogativt led i de sverigesvenska korpusarna. Detta är en intressant skillnad jämfört med

finlandssvenskan där *månne* ansluter sig till ett interrogativt led i initialfältet i en stor del av satserna.

Grupp 4: Övriga satser

I grupp 4 ingår sju satser som inte passar in i de övriga grupperna. Sex av satserna i denna grupp inleds med *månne* och följs av en nominalfras. Det finita verbet saknar helt och hållet i dessa satser:

- Ex. 43 (a) Månne ljus i vätan: vinden blir antagligen måttlig, och om en maxar optimismen, kan det rent av dyka upp en lucka i molntäcket. (GP 2013)
- (b) Här finns bland annat två ständigt rökande hundar, som eldar upp sin skrivmaskin, månne även det en kritik av språkets klichéer och distanserade formler. (Webbnyheter 2011)
- (c) Och månne ett behov av att pröva något nytt – att ytterligare tänja det sensuella och lätt kattlika som Eva Grieco får fram. (Webbnyheter 2013)

I det finlandssvenska materialet behandlades satser utan verb inte desto vidare och det kommer inte att göras heller i det sverigesvenska materialet. Det är ändå bra att notera att det finns en del satser som i exempel 43 i materialet.

En av satserna i grupp 4 saknar subjekt:

- Ex. 44 Månne dopad redan då? (Webbnyheter 2013)

Denna sats kommer inte heller att analyseras närmare i denna undersökning, eftersom den saknar ett primärt satsled, dvs. subjekt.

7.1.2.2 Mittfältet

Månne står i satsens mittfält i majoriteten av de sverigesvenska *månne*-satserna. Beläggen av medialplacerat *månne* kan fördelas i följande grupper:

Tabell 7. Satser med medialplacerat *månne*, sverigesvenska tidningstexter

Grupp	Antal belägg
Grupp 1: Subjekt + <i>månne</i> , omvänd ordföljd	70
Grupp 2: <i>Månne</i> + subjekt, omvänd ordföljd	19
Grupp 3: Subjekt + <i>månne</i> , rak ordföljd	7
Grupp 4: <i>Månne</i> som inskjutning	4
Grupp 5: Infinitiv + <i>månne</i>	2
Grupp 6: Övriga satser	10

Exempel av grupperna i tabell 7:

Grupp 1: Är den nordiska minimalismen *månne* på väg ut? (Webbnyheter 2010)

Grupp 2: Hade *månne* försvaret mått bättre av ett annat utspel? (GP 2011)

Grupp 3: Det där kan *månne* förklara otidigheter och elakheter, ... (Webbnyheter 2013)

Grupp 4: Om Thomas Salme, *månne*, är ren mytoman? (Webbnyheter 2012)

Grupp 5: Bäva *månne* konkurrenterna. (GP 2013)

Grupp 6 består av satser som inte hör till någon av grupperna 1-5.

I tabell 7 är grupp 1 den klart största gruppen. De näst största grupperna är grupp 2 och grupp 3. Grupp 5 har endast två belägg och är därmed den minsta gruppen i tabellen.

De tre största grupperna i tabell 7 är desamma som de motsvarande finlandssvenska satserna i tabell 4 (gruppen Övriga satser i tabell 4 har inte räknats med). Det finns också flera olika slags satstyper i de sverigesvenska korpusarna än i de finlandssvenska korpusarna. Grupperna 3 och 4 i tabell 7 är intressanta i det avseendet att alla satserna i dem är från korpusen Webbnyheter. I det finlandssvenska materialet finns det satser med liknande struktur som i grupp 3, men inte i GP-korpusarna. Satstypen i grupp 4 finns däremot inte heller i de finlandssvenska korpusarna. I tabell 7 är andelen övriga satser också betydligt större än i tabell 4.

I det finlandssvenska materialet var majoriteten av satserna med *månne* i mittfältet rogativa satser. Detta gäller också det sverigesvenska materialet där endast två satser med medialplacerat *månne* har ett interrogativt led i initialfältet. En ytterligare likhet mellan de två svenska varieteterna är att de flesta satserna med medialplacerat *månne* är tydligt frågande

satser. Liksom i det finlandssvenska materialet finns det också deklarativa satser och satser med oklar funktion i de sverigesvenska satserna med medialt *månne*.

Grupp 1: Subjekt + *månne*, omvänd ordföljd

Den vanligaste satstypen med medialplacerat *månne* är att *månne* står efter subjektet i satsens mittfält och satsen har omvänd ordföljd:

Ex. 45 (a) Är det månne ett gott tecken? (GP 2010)

(b) Kan man månne ana att Hipnosis haft en del inflytande? (GP 2013)

(c) ... En Messias för 2000-talet, hur kan det månne låta? (Webbnyheter 2010)

Satserna 45 (a) och (b) är rogativa satser och sats 45 (c) en kvesitiv sats.

Grupp 2: *Månne* + subjekt, omvänd ordföljd

Liksom i grupp 1 står det finita verbet först i mittfältet också i grupp 2. Skillnaden ligger i att i *månne* står framför subjektet och inte efter det:

Ex. 46 (a) Har månne vargen varit där och släckt sin törst? (GP 2011)

(b) Syftar månne namnet på en rysk förrädare? (Webbnyheter 2011)

(c) Kände månne Buddha till honungens mirakelbesläktade egenskaper?

(GP 2012)

I samband med det finlandssvenska materialet konstaterades att det är ovanligt att ett satsadverbial står före subjektet i satsens mittfält, men det är vanligt att en frågande sats har omvänd ordföljd.

Grupp 3: Subjekt + *månne*, rak ordföljd

I grupp 3 är ordföljden rak och *månne* står före det finita verbet på den andra platsen i satsen. Det gemensamma med det finlandssvenska materialet är att dessa satser är oftast bisatser, vilket betyder att ordföljden måste vara rak. *Månne* står på den vanliga platsen för ett satsadverbial i bisatsens mittfält, dvs. efter subjektet.

Ex. 47 (a) Det är inte konstigt att mer seriösa svenskar vänder på steken och frågar om det måne är mera demokratiskt, ... (Webbnyheter 2010)

(b) Utifrån en egen känsla av att inte kunna vara den partner han vill och att han måne känner sig som en belastning för dig och er? (Webbnyheter 2012)

En av satserna i grupp 3 har negationen *inte* placerad efter *måne* i mittfältet:

Ex. 48 Kommittéordföranden frågar sig dock om det måne inte är så att själva ”effekterna / ... / för författaren betyda lika mycket som kallet av varnande profet”. (Webbnyheter 2012)

Sats 48 är den enda satsen i det sverigesvenska materialet där negationen *inte* står direkt efter *måne*. Detta är en viktig skillnad jämfört med finlandssvenskan där motsvarande konstruktioner är betydligt vanligare. Det är också intressant att den underordnade satsen till *måne*-satsen har ett infinit verb, trots att verbet inte förekommer precis i samma sats med *måne*. Tyvärr är det inte möjligt att få veta mera om satsen i fråga i Korp.

En sats i grupp 3 är en bisats som inte har en lika bunden ordföljd:

Ex. 49 ..., men tillade att i framtiden kommer måne den högbrynta skivan att omvärderas , precis som Reeds nu återupptäckta ” Berlin ” - skiva. (Webbnyheter 2011)

I vanliga fall är ordföljden låst i en bisats, vilket också styr placeringen av *måne*. Sats 49 är ändå en narrativ bisats som har den deklarativa huvudsatsens struktur (SAG 4:537).

Placeringen av *måne* i satsen är således inte låst, utan *måne* kunde eventuellt stå före subjektet i mittfältet.

Grupp 3 omfattar också en huvudsats:

Ex. 50 Å ena sidan de som håller av honom, måne anser honom för ”halvgud”. (Webbnyheter 2013)

Också i sats 50 kunde *måne* stå före subjektet, trots att placeringen är mera ovanlig. I satsen finns det en interpunktion mellan subjektet och *måne*. Orsaken till detta är otydlig, men möjligen vill skribenten få läsaren att stanna efter att hen läst subjektet, som består av en verbfras. Pausen kan behövas för att hänga med i den invecklade satsen eller för att läsaren ska hinna identifiera det avsedda subjektet t.ex. i det verkliga livet.

Grupp 4: *Månne* som inskjutning

I det sverigesvenska materialet fungerar *månne* i några fall som en inskjutning i en komplex mening:

Ex. 51 (a) Det är jag som undrar om vi, månne, borde klättra upp i ett träd och prata?
(Webbnyheter 2012)

(b) Om Thomas Salme, månne, är ren mytoman? (Webbnyheter 2012)

Satserna 51 (a)–(b) är bisatser som inleds med subjunktionen *om* i initialfältet. Sats 51 (a) är en underordnad sats och sats 51 (b) en självständig bisats. I båda satserna inleds mittfältet med ett subjekt. Efter subjektet står *månne*, som avgränsas mot den övriga satsen med interpunktion på båda sidorna av ordet. På sista platsen i mittfältet står det finita verbet.

I en av satserna i grupp 4 fungerar frågeordet *vad* som inledare och mittfältet har en tom subjektsposition:

Ex. 52 Först när vi kom in på vad som, månne, händer när allt är över, tog allvaret
vid. (Webbnyheter 2012)

I grupp 4 har *månne* en stödjande funktion i den komplexa satsen. Det viktiga uttrycks i den dominerande satsen och *månne* används för att signalera modalitet (SAG 4:842–3). Den uppgift som *månne* uppfyller i dessa satser, dvs. att uttrycka modalitet, är alltså densamma som i de övriga grupperna. Grupp 4 skiljer sig ändå i det avseendet att *månne* är tydligt avgränsat från resten av satsen. *Månne* är på ett sätt mera markerat i dessa satser. Det är viktigt att notera att denna typ av *månne*-satser inte förekommer alls i det finlandssvenska materialet. Det är också en intressant skillnad att satserna inte heller finns i de sverigesvenska GP-korpusarna.

Grupp 5: Infinitiv + *månne*

I det sverigesvenska materialet finns det två satser där *månne* förekommer i mittfältet efter en infinitiv:

Ex. 53 (a) Bäva måne myntdödarna om Sverige inför euro. (GP 2011)

(b) Bäva måne konkurrenterna. (GP 2013)

Båda satserna i exempel 53 inleds med verbet *bäva* i infinitiv form. *Måne* står på andra platsen i satsschemat och följs av satsens subjekt. Sats 53 (a) är från delkorpusen GP 2011. Enligt Korp är satsen från tidningens avdelning Fria Ord. Desto mera information om satsens kontext finns inte tillgänglig.

Sats 53 (b) är från delkorpusen GP 2013. Artikelavdelningen är Motor och i samband med denna sats går det att se lite mera av kontexten i Korp. I stycket talas om hur bilmärket Skoda kommer tillbaka och till skillnad från tidigare är märket nu populärt. Stycket avslutas med satsen i fråga.

Satser som börjar med infinitiv är inte alls representerade i det finlandssvenska materialet och satserna i det sverigesvenska materialet är från GP-korpusarna, dvs. tryckta nyheter. Korpusen Webbnyheter i det sverigesvenska materialet innehåller inte satser som inleds med ett infinitiv verb.

Grupp 6: Övriga satser

Satserna i grupp 6 har subjektet som inledare och saknar därför subjekt i mittfältet. I alla satserna förutom en står det finita verbet på sin vanliga plats i satsschemat:

Ex. 54 (a) Vattenkraften är måne grön, men den är inte heller vacker.

(Webbnyheter 2010)

(b) Krisdrabbade Nokia står måne för en av de största överraskningarna på sommarens i övrigt sömniga börs. (Webbnyheter 2012)

(c) Vad passar måne en byggherre bättre än en konstnär som arbetar med konstruktioner och byggnationer? (Webbnyheter 2011)

Satserna i grupp 6 är speciella i det avseendet att alla satser förutom sats 54 (c) är tydligt deklarativa satser. I det finlandssvenska materialet fanns det endast en sats med motsvarande struktur i mittfältet som i denna grupp och den var en interrogativ sats.¹¹

I endast en av satserna i grupp 1 står *måne* före det finita verbet:

¹¹ grupp 4 i tabell 4

Ex. 55 Skrivandet måne gör så att jag tror att jag är något. (GP 2011)

I finlandssvenskan förekommer det endast en gång att satsen inleds med ett subjekt och i mittfältet står endast *måne* tillsammans med ett finit verb.

7.1.2.3 Efterfältet

I tabell 4 framgår att *måne* förekommer som fritt finalt annex i sammanlagt 23 satser i det sverigesvenska materialet. Satserna kan delas vidare in i två grupper:

Tabell 8: *Måne* i efterfältet, sverigesvenska tidningstexter

Grupp	Antal satser
Grupp 1: Satser med verb	16
Grupp 2: Satser utan verb	7

Tabell 8 visar att den största delen av satser med *måne* i efterfältet ingår i grupp 1 och att grupp 2 omfattar endast 7 *måne*-satser. I det finlandssvenska materialet står *måne* i efterfältet i så få satser att ingen vidare gruppering är nödvändig (delkapitel 7.1.1.3). Både i det finlandssvenska och sverigesvenska materialet är alla satser med finalt *måne* tydligt interrogativa satser.

Grupp 1: Satser med verb

Satserna i grupp 1 innehåller de grundläggande leden som behövs i en sats, dvs. ett subjekt och ett predikatsled:

Ex. 56 (a) Finns det skäl till oro, måne? (Webbnyheter 2011)

(b) Kan man titta till sig receptet måne? (GP 2012)

(c) Var insändaren ett försenat aprilskämt måne? (GP 2012)

I grupp 1 är det lite vanligare att *måne* skiljs åt från resten av satsen med ett skiljetecken: i tio satser i gruppen finns det ett skiljetecken före ordet *måne*.

Grupp 2: Satser utan verb

En del av satserna med *månne* i efterfältet står utan verb:

Ex. 57 (a) Otillåten produktplacering, *månne*? (GP 2010)

(b) Reaktion *månne*? (GP 2011)

(c) Med hemvist hos Säpo, *månne*? (Webbnyheter 2013)

Med ett undantag skildes alla satserna i grupp 2 från den övriga satsen med något skiljetecken.

I det finlandssvenska materialet är alla satser med *månne* som fritt finalt annex formade som frågor. När *månne* placeras i ett annat satsfält finns det mera variation mellan olika satstyper. Samma gäller också det sverigesvenska materialet där alla satser med *månne* i efterfältet fungerar som frågor i stället för att vara formade som påståenden eller uppmaningar.

7.3 Sammanfattning

Månne är mera frekvent i de finlandssvenska korpusarna. Den kvalitativa analysen visar att uttrycket används på olika sätt i det finlandssvenska och det sverigesvenska materialet.

Det finlandssvenska och sverigesvenska materialet liknar varandra i placeringen av *månne* i frågande och påstående satser. *Månne* används oftast i frågande satser. Uttrycket förekommer också i påstående satser och i en del av satserna är det oklart om satsen är avsedd som en fråga eller ett påstående. Satsens funktion varierar mest när *månne* står i initialfältet, medan antalet frågande satser är större när det gäller medialt placerat *månne*. När *månne* står i efterfältet är satsen alltid frågande i hela det undersökta materialet.

I materialet förekommer *månne* oftare i huvudsatser än i bisatser. Det finns också mera variation i hur *månne* placeras i huvudsatserna. Den största delen av bisatserna har *månne* i mittfältet. *Månne* placeras också för det mesta på samma sätt i bisatserna. Detta beror på att bisatser har en mera bunden ordföljd än huvudsatser, vilket inte ger lika många möjligheter till placeringen av ett satsadverbial som i huvudsatser.

En viktig skillnad mellan de två varieteterna är i vilka satsfält *månne* oftast placeras i. I de finlandssvenska korpusarna är det vanligast att *månne* placeras i initialfältet medan uttrycket sällan används som fritt finalt annex. I det sverigesvenska materialet är mittfältet den

vanligaste placeringen av *månne* och andelen satser med *månne* i initialfältet och efterfältet är nästan jämnt fördelade.

I det finlandssvenska materialet är det vanligt att *månne* ansluter sig till ett interrogativt led i initialfältet, vilket är sällsynt i det sverigesvenska materialet. I de finlandssvenska korpusarna har satser som inleds med *månne* oftast rak ordföljd. En del av dessa satser är interrogativa bisatser som alltid måste ha rak ordföljd. Den största delen är ändå frågande huvudsatser med rak ordföljd. I det finlandssvenska materialet används alltså den avvikande ordföljden som är möjlig när *månne* inleder en huvudsats flitigare än i det sverigesvenska materialet. *Månne*-satser med negation speciellt i satsens spets är också en satstyp som används ofta i de finlandssvenska korpusarna.

I det sverigesvenska materialet finns det flera satser där *månne* används tillsammans med ett infinit verb. Det sverigesvenska materialet är ändå större och därför måste man vara försiktig med att konstatera att *månne*-satser med infinitiv är mera frekventa i det sverigesvenska materialet. I de sverigesvenska satserna kan det infinita verbet ändå inleda satsen, vilket inte förekommer i det finlandssvenska materialet.

En avvikande användning i de sverigesvenska korpusarna är också att *månne* används som inskjutning i satsens mittfält. Alla satser av denna typ är från delkorpusen Webbnyheter vars innehåll är olikt från de övriga korpusarna. Därför måste slutsatser dras med försiktighet också angående denna observation.

Analysen koncentrerade sig också på ordningen mellan subjektet och *månne* i satsens mittfält. I båda varieteterna placeras *månne* oftast efter subjektet, vilket är den vanligaste placeringen för ett satsadverbial i mittfältet.

8 DISKUSSION

Detta kapitel diskuterar denna avhandling utgående från forskningens syfte och forskningsfrågor. I kapitlet förs också en dialog med tidigare forskning om *månne*. Diskussionen avslutas med förslag till forskning i framtiden.

Syftet i denna avhandling är att visa hur *månne* används i dagens svenska. I princip skulle det räcka med ett enda belägg av *månne* för att visa att uttrycket är levande i svenskt språkbruk. Sökningarna i det använda korpusmaterialet genererade ändå flera träffar både i finlandssvenska och i sverigesvenska tidningstexter. I det finlandssvenska materialet förekommer *månne* både i mindre lokala tidningar och i tidningar med en större spridning. I det sverigesvenska materialet används uttrycket åtminstone i en tryckt tidning och på olika dagstidningars webbplatser. *Månne* är alltså ett uttryck som i dag används på flera ställen i det svenska språkområdet och i olika medier.

Månne har funnits i sverigesvenskt tidningsspråk också enligt Keski-Raasakkas (1998) och Melin-Köpiläs (1996) undersökningar. Melin-Köpilä anger inga frekvenser, men Keski-Raasakka konstaterar att uttrycket har en låg frekvens både i det finlandssvenska och sverigesvenska materialet i hennes undersökning. Eftersom tidigare forskning också har hittat belägg av *månne* ser det ut som om uttrycket aldrig helt har dött ut i sverigesvenskan.

I undersökningen ville jag också utreda om ordet *månne* kunde vara en finlandism oberoende av om det följs av ett finit eller infinit verb. Bergroth (1928) ansåg att *månne* används i sverigesvenskan med ett finit verb och i finlandssvenskan med ett infinit verb. Detta har inte bekräftats i annan forskning. I Melin-Köpiläs (1996) material förekommer *månne* inte alls med infinitiv varken i finlandssvenskan eller i sverigesvenskan. I Keski-Raasakkas (1998) undersökning finns det en *månne*-sats med infinitiv. Satsen i fråga förekommer ändå i det sverigesvenska materialet i stället för det finlandssvenska materialet. Ahlbäck (1956) ansåg redan tidigt att användningen av *månne* med infinitiv är ålderdomlig och att själva uttrycket *månne* är en finlandism, vilket också Thors (VBL 1970) senare instämde med.

I denna avhandling är *månne*-satser med ett infinit verb sällsynta både i finlandssvenskan och i sverigesvenskan. I det finlandssvenska materialet finns det en och i det sverigesvenska materialet fem *månne*-satser med infinitiv. Som redan tidigare konstaterats är korpusarna olika i storlek och därför är det svårt att säga hurdan skillnad det finns mellan de relativa frekvenserna av de infinita *månne*-satserna i de båda varieteterna. På grund av de få träffarna

går det ändå att säga att *månne* inte används särskilt ofta tillsammans med infinitiv i dagens svenska. Det verkar ändå finnas skillnader i hur *månne* används med infinitiv: i sverigesvenskan kan det infinita verbet inleda satsen och därmed stå före *månne*, vilket inte inträffar i det finlandssvenska materialet.

Däremot är den relativa frekvensen av ordet *månne* större i det finlandssvenska materialet än i det sverigesvenska materialet i denna avhandling. Detta stödjer hypotesen om att alla *månne*-satser oberoende av verbform kunde anses vara finlandismer. Eftersom *månne* är mera frekvent i de finlandssvenska korpusarna i denna avhandling kunde uttrycket vara en statistisk finlandism.

Det finns också tecken på att *månne* kunde vara en arkaism, dvs. ett ålderdomligt språkdrag som lever kvar i finlandssvenskan. I denna avhandling har det redan konstaterats att *månne* har utvecklats från hjälp verbet *månde* och därför har uttrycket använts tillsammans med ett infinit verb. Troligtvis har sverigesvenskan först börjat använda *månne* tillsammans med ett finit verb. Finlandssvenskan har också övergått till samma användning av *månne*, men denna språkutveckling har skett senare än i Sverige.

En orsak till att *månne* lever kvar i finlandssvenskan kan finnas i att uttrycket får stöd av finskan. Både Keski-Raasakka (1998:304) och Melin-Köpilä (1996:70–1) nämnde verbet *mahtaa* som en finsk ekvivalent till *månne*. Keski-Raasakka (1998:304) nämner att *månne* kan i finskan motsvaras med ett speciellt frågeord med personböjning (*Mahtaako?*). *Månne* kan enligt henne också i finskan motsvaras av frågesatser där det enklitiska *-han/ -hän* är infogad i det frågande huvud verbet (*Mahtaakohan?*). Då har frågan en ”mera försiktig eller artig ton än en direkt fråga” (Keski-Raasakka 1998:304). Också SAG (4:746) anger att *månne* används i finlandssvenskan för att uttrycka artighet.

Också i denna avhandling finns det finlandssvenska *månne*-satser som har arkaiska drag. I de undersökta finlandssvenska korpusarna inleder *månne* ofta satserna tillsammans med negationen *inte*. Enligt Lindström (2009:186) är spetsställt *inte* i finlandssvenskan en arkaism som får pragmatiskt stöd av finskan. *Månne* ställs också ofta i satsens spets i finlandssvenskan, vilket Liljestrand (1985:83) anser vara ett finlandssvenskt sätt att använda uttrycket och som får stöd av finskan. Lindströms och Liljestrands upptäckter tillsammans med Keski-Raasakkas (1998:304) notering om artighet tyder på att *månne* får åtminstone pragmatiskt stöd från finskan och kunde således vara en arkaism.

I denna avhandling är utgångspunkten i analysen av materialet att kartlägga i vilket satsfält *månne* oftast förekommer i finlandssvenskan och i sverigesvenskan. Resultaten visar att det finns uppenbara skillnader i hur *månne* placeras i de olika svenska varieteterna.

I finlandssvenskan används *månne* oftast initialt. Som ovan förklarats kan detta ha en förklaring i finskans påverkan. Det är också intressant att i finlandssvenskan ansluter sig *månne* ofta till ett frågeord i initialfältet, vilket inte är vanligt enligt SAG (4:742). Med tanke på att i finskan är det vanligt att inleda ett yttrande med frågepartikeln *-ko/-kö* fogad till det inledande ordet (Liljestrand 1985:85) och att det enklitiska *-han/-hän* infogas till det inledande ordet (Keski-Raasakka 1998:304) kunde man tänka sig att också bruket av *månne* med ett interrogativt led är en finskpåverkad konstruktion: *Kukakohan sen sanoit? Vem månne sade det?*

Efter initialfältet är den näst vanligaste placeringen av *månne* i mittfältet i de finlandssvenska korpusarna. Antalet belägg i efterfältet är däremot marginellt i samma material.

I det sverigesvenska materialet ser fördelningen mellan de olika satsfälten annorlunda ut. *Månne* används oftast i satsens mittfält. Skillnaden mellan antalet belägg i initial- och efterfältet är liten.

Den större andelen belägg av finalt placerat *månne* i de sverigesvenska tidningstexterna än i det motsvarande finlandssvenska materialet tyder på att uttrycket är mera markerat i sverigesvenskan, eftersom satsled som finns i den utvidgade satsen har ofta en lösare anknytning till den inre satsen (SAG 4:6). I det sverigesvenska materialet används *månne* också som en inskjutning i satsens mittfält, dvs. att uttrycket har en stödande funktion (SAG 4:842–3). Skribentens val att i dessa fall använda *månne* som en inskjutning i stället för att behandla uttrycket som ett vanligt satsadverbial är ytterligare ett tecken på att *månne* inte uppfattas som ett vanligt uttryck i sverigesvenskt språkbruk.

En orsak till att *månne* inte används så ofta i satsens spets i sverigesvenskan kunde vara att i sverigesvenskt skriftspråk uppfattas placeringen ofta som emfatiskt framhävande. I det finlandssvenska bruket har finskan påverkat det svenska språkbruket på det sättet att en spetsställning av ett ord eller uttryck inte upplevs som framhävande. (Liljestrand 1985:85.) En sverigesvensk språkbrukare vill alltså nödvändigtvis inte framhäva ordet *månne*. Detta kunde bero på att som ovan diskuterats är det fråga om ett i sverigesvenskan markerat uttryck. Därför behöver eller vill en sverigesvensk språkbrukare kanske inte framhäva *månne* med en initialposition.

Förutom placeringen av *månne* har denna undersökning koncentrerat sig på *månne*-satsernas ordföljd. De undersökta satserna har alltid bisatsordföljd när *månne* står i initialfältet och oftast huvudsatsordföljd när *månne* står i mittfältet. Detta gäller både det finlandssvenska och det sverigesvenska materialet.

När *månne* inleder satser har satsen alltid bisatsordföljd, eftersom då är *månne* ett satsadverbial som kommer före satsens finita verb. Det var alltså förväntat att alla satser med initialt *månne* har bisatsordföljd.

Fördelningen mellan huvud- och bisatsordföljd i satserna med medialt *månne* är inte heller någon överraskning. Satserna har för det mesta huvudsatsordföljd. Satserna med medialplacerat *månne* har bisatsordföljd då när det är fråga om en bisats. I det sverigesvenska materialet finns det två huvudsatser som har *månne* i mittfältet men ändå bisatsordföljd. Detta beror ändå på att den andra satsen egentligen är strukturellt en bisats, trots att den står självständigt. I den andra satsen är det möjligt att *månne* har placerats före verbet för att signalera att frasen som formar subjektet tar slut.

När det gäller rak och omvänd ordföljd är skillnaderna däremot större mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan. Närmare sagt ligger skillnaderna i satsens ordföljd då *månne* står i initialfältet.

I finlandssvenskan har majoriteten av satserna med initialt *månne* rak ordföljd, vilket är ovanligt i frågesatser. En del av dessa satser är interrogativa bisatser som måste ha rak ordföljd, men den största delen är huvudsatser. I det sverigesvenska materialet har satser som inleds med *månne* nästan alltid omvänd ordföljd. Den avvikande ordföljden i de finlandssvenska satserna med initialt *månne* tyder på att det fortfarande finns spår i finlandssvenskan av att *månne* har tidigare varit ett hjälpverb. *Månne* användes oftast initialt och sällan i mittfältet i äldre svensk litteratur för ungefär hundra år sedan (Keski-Raasakka 1998:303), dvs. på motsvarande sätt som i modernare finlandssvenska texter. I sverigesvenskan verkar utvecklingen alltså ha gått vidare och *månne* används i dag för det mesta på samma sätt som andra satsadverbial.

När *månne* står i mittfältet i materialet får satsen rak eller omvänd ordföljd enligt de regler som beskrivs i SAG (1:215). Ordföljden är alltså rak då när det är fråga om en sats med bisatsordföljd och omvänd då när det är fråga om huvudsatsordföljd. Om subjektet inleder en sats med huvudsatsordföljd har satsen också i dessa fall rak ordföljd. I det finlandssvenska och sverigesvenska materialet har största delen av satserna med medialt *månne*

huvudsatsordföljd och inleds ofta med ett annat satsled än subjekt. Ordföljden är alltså omvänd i de flesta fall.

Månne kan placeras framför subjektet i satsens mittfält, medan ett satsadverbial vanligen placeras efter mittfältssubjektet. Denna möjlighet utnyttjas sällan varken i de finlandssvenska eller sverigesvenska korpusarna: *månne* står oftast på den vanliga adverbialplatsen i mittfältet.

I denna undersökning finns det också ett stort antal belägg i de finlandssvenska korpusarna där *månne* förekommer tillsammans med en negation. Oftast finns denna konstruktion i satsens spets. Liksom tidigare diskuterat är den spetsställda *inte* i finlandssvenskan en arkaism och initialt *månne* också verkar få stöd av finskan. Det är ändå intressant att både *månne* och *inte*, som båda är vanliga satsinledare i finlandssvenskan, ofta används tillsammans i satsens spets. Detta väcker nyfikenhet gällande vilken betydelse negationen har i dessa satser, eftersom den kunde tas bort utan att satsen får någon stor betydelseskilnad. En förklaring kunde vara att satsen är avsedd som ett påstående snarare än en fråga.

Inte brukar komma direkt efter *månne* i satsen, men i materialet finns det också satser där det finns ett subjekt mellan *månne* och *inte*. Konstruktionen *månne inte* kan alltså inte sägas vara helt lexikaliserad, men det finns åtminstone en tendens i mitt material att uttrycken helst ska användas tillsammans. När det gäller användningen av negation i samband med *månne* är skillnaden till sverigesvenskan stor, eftersom där finns det bara ett fåtal negerade *månne*-satser.

Eftersom denna undersökning koncentrerar sig på *månne*-satsernas syntax nöjer jag mig med att endast kort kommentera deras funktion. Trots att *månne*-satser är frågande, kan de också fungera som påståenden. Det är heller inte ovanligt att satsens funktion är oklar eller att det skulle behövas mera kontext för att avgöra dess funktion. Särskilt satser med *månne* som fritt finalt annex kan stå utan ett verb i materialet. Dessa satser är också i regel frågor, vilket antyder att *månne* ensamt räcker för att uttrycka att det sagda är menat som en fråga eller undran om något.

Resultaten av den syntaktiska analysen är delvis likartade med Keski-Raasakkas (1998) resultat om *månne*-satsernas ordföljd. Keski-Raasakkas har dock inte utgått från hur ofta *månne* används i de olika satsfälten, utan presenterar sex olika typer av *månne*-satser i hennes material. De vanligaste *månne*-satserna i Keski-Raasakkas material är alltså vanligaste i hela materialet, medan satserna i min undersökning är vanligast i respektive huvudkategori, dvs. i vilket satsfält *månne* står i. I min undersökning är satserna alltså relaterade till hela

materialets storlek endast när det gäller i vilket satsfält *månne* står i. Keski-Raasakka kommenterar däremot inte i vilket satsfält *månne* oftast används i hennes undersökning. Det är bra att komma ihåg att korpusmaterialet i Keski-Raasakkas undersökning omfattar förutom tidningsspråk också skönlitteratur, medan denna undersökning har analyserat endast tidningsspråk.

Den frekventaste satstypen i Keski-Raasakkas material är en sats som inleds med *månne* och har rak ordföljd. Det eventuella satsadverbialet står före det finita verbet i mittfältet. (Keski-Raasakka 1998:301.) Också i denna avhandling är den samma satstypen vanligast i finlandssvenska satser med initialt *månne*. I dessa satser är det vanligaste mittfältsadverbialet *inte* både i denna och i Keski-Raasakkas undersökning.

Den näst vanligaste satstypen i Keski-Raasakkas (1998:301) undersökning är satser som inleds med ett frågande pronomen och innehåller både ett finit och infinit verb. *Månne* står på den normala platsen i mittfältet, dvs. efter subjektet. Det är alltså fråga om en typisk kvesitiv sats med omvänd ordföljd. I denna avhandling var denna satstyp inte så vanlig. Den största delen av satser med medialt *månne* är rogativa i denna undersökning, medan satser med initialt *månne* inleds ofta med ett frågeord.

I mitt material var det vanligast att ordföljden är rak då *månne* ansluter sig till ett frågeord i initialfältet. Denna satstyp finns också i Keski-Raasakkas (1998:302) material, men antalet belägg är inte stort. För övrigt är ordföljden rak i hälften av alla Keski-Raasakkas (1998:302) *månne*-satser, vilket gäller också satser med initialt *månne* i denna undersökning. Den vanligaste strukturen av *månne*-satser både i mitt och i Keski-Raasakkas (1998) material har alltså tendenser som påminner om varandra.

En av de vanligaste satstyperna i Keski-Raasakkas (1998:301) undersökning är *ja/nej*-frågor där *månne* ofta är liktydig med bl.a. *kanske* och *möjligen* eller fungerar som en utfyllnad. I denna avhandling har betydelsen av *månne* eller satsens frågetyp inte analyserats, men t.ex. SAG (4:746) nämner att *månne* i några satser kan bytas med *kanske* utan att satsens betydelse ändras allt för mycket. Det är alltså möjligt att denna satstyp fortfarande används i finlandssvenskan. Detta gäller särskilt deklarativa satser. Ifall storleken av min undersökning hade tillåtit det hade än analys av *månne*-satsernas funktion och pragmatik varit en bra komplettering till den syntaktiska analysen.

Keski-Raasakka (1998:302) har några belägg med *månne* i efterfältet i finlandssvenskan. Dessa finns i materialet med tidningsspråk, men saknas helt i litteraturkorpusarna. Liksom

redan framkommit är *månne* som fritt finalt annex ovanligt också i min undersökning. Det finns alltså skäl att påstå att *månne* används sällan i efterfältet i finlandssvenskan.

I min undersökning används *månne* sällan i satsens spets i sverigesvenskan men är mera vanlig i efterfältet än i finlandssvenskan. Liksom redan tidigare konstaterats har Keski-Raasakka hittat belägg av *månne*-satser med infinitiv i det sverigesvenska materialet, trots att det enligt tidigare litteratur är en finlandism. I denna undersökning tyder heller ingenting på att *månne* skulle oftare användas med infinitiv i finlandssvenskan.

I min undersökning skiljer sig de sverigesvenska *månne*-satserna från de finlandssvenska i ordföljd och hur *månne* placeras i satsen. Keski-Raasakka (1998:302) har hittat skillnader också i satsernas funktion. I hennes undersökning är satser som är *ja/nej*-frågor den vanligaste satstypen i sverigesvenskan. Det är också vanligt att *månne*-satserna är deklarativa och *månne* används som synonym till bl.a. *kanske* eller *eventuellt*.

Vad som beträffar placeringen av *månne* i mittfältet är det vanligast att *månne* står på den vanliga platsen för ett mittfältsadverbial, dvs. efter subjektet, både i denna och i Keski-Raasakkas (1998:301–2) undersökning. I båda undersökningarna gäller detta både i finlandssvenskan och sverigesvenskan.

Slutligen kommer detta kapitel att diskutera förslag till forskning om *månne* i framtiden.

Denna undersökning har belyst *månne*-satsernas syntax i svenskan. Vad som beträffar ordet *månne* är denna avhandling ändå bara en början till att öka förståelse om uttrycket som inte tidigare forskats i. Förutom de resultat som jag har fått anser jag som viktigt att denna undersökning också har visat vad som behöver forskas i framtiden.

Materialet som använts i denna avhandling är som tidigare nämnts inte helt motsvarande i Sverige och i Finland. I det finlandssvenska materialet finns det mera variation och det sverigesvenska materialet innehåller också webbtexter som är en annan texttyp än tryckta tidningar. Därför kunde denna undersökning göras på nytt med mera motsvarande material från de båda länderna.

En motsvarande syntaktisk analys kunde göras också med ett annat material än tidningstexter. En annan texttyp som t.ex. skönlitteratur eller texter skrivna på sociala medier skulle belysa hur *månne*-satsernas syntax varierar i olika texttyper.

Särskilt användning av talat språk som material kunde ge intressanta inblickar i bruket av *månne*. I denna undersökning har *månne* varit ganska lågfrekvent i materialet, men det är

möjligt att uttrycket är mera frekvent i talat språk. En orsak till detta är att i korpusmaterialet i denna undersökning finns det flera belägg i finlandssvenskan där *månne* inleder satsen tillsammans med en negation. Med tanke på att spetsställningen av *inte* som är vanlig i finlandssvenskan är också för det mest ett talspråksfenomen (Lindström 2009:163) är det möjligt att också *månne* används mera i tal än i skrift.

Forskning i talat språk kunde också bättre belysa de möjliga regionala variationerna i Svenskfinland. I finlandssvenskan finns det flera olika dialekter vars skillnader kanske inte syns så bra i journalistiska texter som måste fylla vissa språkliga villkor. Genom att analysera talat språk i olika regioner i Finland kunde man få en bättre uppfattning om hur användningen av *månne* kan variera i finlandssvenskan.

En annan orsak till att *månne* borde forskas i talat språk är att i tidigare forskning har det inte hittats mycket stöd till Bergroths (1928:125) påstående om att *månne* används med infinit verb i finlandssvenskan och finit verb i sverigesvenskan. Som af Hällström-Reijonen (2010:118) påpekar skulle Bergroth knappast ha nämnt företeelsen ifall den inte skulle ha förekommit i finlandssvenskan. Också frågan som Thors (VL 1970) besvarar visar att det har funnits ovisshet kring språkbrukare hur uttrycket ska användas. Eftersom *månne* har forskats endast i skriftspråk är det möjligt att funderingarna kring verbformen har sitt ursprung i talat språk.

För att kunna säga om *månne* är en arkaism behövs en närmare granskning om hur *månne*-satserna har utvecklats i finlandssvenskan och sverigesvenskan samt hurdan motsvarighet satserna har i finskan. Finlandssvenskan borde alltså jämföras också med finskan för att bättre förstå skillnaderna mellan de två svenska varieteterna.

Också *månne*-satsernas etymologi kunde granskas närmare. Det finns en del anmärkningar om ursprunget av *månne* och hur *månne*-satserna har utvecklats. Ändå är detaljerna oklara angående hur språkutvecklingen av *månne* har skett i historien. Finlandssvenskan verkar komma efter sverigesvenskan i språkutvecklingen av *månne*, vilket t.ex. Keski-Raasakkas (1998:301–4) undersökning tyder på. Denna utveckling borde ändå granskas närmare.

I denna undersökning har det också förekommit att *månne*-satsernas funktion är varierande. I några fall är det tydligt fråga om en fråga eller ett påstående men ofta är frågefunktionen också oklar. Det finns också satser i materialet som är formade som frågor men som ändå antagligen uppfattas som uppmaningar. Det behövs mera kontext för att kunna avgöra en *månne*-sats funktion. Då skulle man med större säkerhet kunna säga vilken funktion talaren

eller skribenten har avsett att satsen har och också hur mottagaren eller läsaren uppfattar den. En pragmatisk studie av *månne*-satser kunde ytterligare belysa dessa aspekter. Med hjälp av pragmatiska studier kunde man också bättre förstå vilken betydelse negationen har i samband med *månne* i det finlandssvenska materialet. En sådan studie kunde utföras både i talat och skrivet språk.

9 SAMMANFATTNING

Denna avhandling har granskat bruket av *månne* i finlandssvenska och sverigesvenska tidningstextkorpora. Uttrycket har visat sig vara levande i de båda svenska varieteterna, trots att det i tidigare litteratur har beskrivits som ålderdomligt. *Månne* används oftast tillsammans med ett finit verb både i finlandssvenskan och i sverigesvenskan. Det finns endast ett fåtal *månne*-satser med ett infinit verb i materialet.

Månne är mera frekvent i finlandssvenskan än i sverigesvenskan. Det finns också skillnader i *månne*-satsernas struktur mellan de två varieteterna. I finlandssvenskan placeras *månne* oftast i initialfältet och sällan i efterfältet. I sverigesvenskan står *månne* oftast i mittfältet, medan resten av satserna fördelas tämligen jämnt mellan initial- och efterfältet. I finlandssvenskan förekommer *månne* också ofta tillsammans med negationen *inte*.

I finlandssvenskan används oftare rak ordföljd när *månne* inleder satsen. Detta tyder på att utvecklingen av *månne*-satserna inte har framskridit lika långt som i sverigesvenskan, där *månne* används oftare som ett vanligt satsadverbial i mittfältet.

Skillnaderna mellan de två svenska varieteterna kan förklaras med finskans inflytande på finlandssvenskan och med språkutvecklingens tendenser i Sverige och Svenskfinland. Det finns tecken på att *månne* kunde vara en statistisk finlandism eller en arkaism, men detta behöver en mera omfattande undersökning än den som utförts i denna avhandling.

För att bättre förstå användningen och utvecklingen av *månne* behövs det forskning om uttryckets etymologi och pragmatik. Användning av annat material, i synnerhet talat språk, kunde ytterligare belysa den speciella karaktären av *månne* och *månne*-satser.

KÄLLFÖRTÄCKNING

Litteratur

Ahlbäck, Olav 1956: *Svenskan i Finland. Skrifter utgivna av nämnden för svenskt språkvård.* Svenska bokförlaget Norstedts. Stockholm.

Bergroth, Hugo 1928: *Finlandssvenska.Handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift.* Faksimilupplaga av den reviderade och tillökade upplagan. Vaasa 1992. Schildts Förlags AB.

Borin, Lars 2016: *Om språkbanken.* Hämtat 16.3.2018

Ehrenberg-Sundin, Barbro m.fl. 2014: *Att skriva bättre i jobbet. En basbok om brukstexter.* Femte upplagan. Stockholm, Nordstedts Juridik AB.

Gustafsson, Anna Maria 2017: De finlandssvenska journalisterna och språkvården. I:

Tandefelt, Marika (red.) 2017: *Språk i prosa och press. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1.* Helsingfors. Svenska litteratursällskapet i Finland. S:161-176.

Grünbaum, Catharina 2011: Nedslag i finlandssvenskan. I: Hanell, Linnea 2011: *Det går hårt – finlandssvenska ur ett sverigesvenskt perspektiv.* Magma-studie 4. Finlands svenska tankesmedja magma. S:88–100.

Göteborgs universitet 2017a: *Annotationer i Korp.*

<https://spraakbanken.gu.se/swe/forskning/infrastruktur/korp/anvandarhandledning/annotationer-i-korp>. Hämtat 16.3.2018.

Göteborgs universitet 2017b. *Anvandarhandledning.*

<https://spraakbanken.gu.se/swe/forskning/infrastruktur/korp/anvandarhandledning>. Hämtat 22.3.2018.

Hanell, Linnea 2011: *Det går hårt – finlandssvenska ur ett sverigesvenskt perspektiv.* Magma-studie 4. Finlands svenska tankesmedja magma.

af Hällström-Reijonen, Charlotta 2010: Ett sekel av kamp mot finlandismer: tre försök att mäta språkvårdens effekt. I: *Maal og minne* 2010, H.2. S.102–133.

- af Hällström-Reijonen 2017: *Finlandismer från fast huru till nakupelle* [föredrag]. Föredragsmaraton, Helsingfors 8-9 september 2017. <https://areena.yle.fi/1-4223011>. Hämtat 7.1.2019.
- af Hällström-Reijonen, Charlotta och Reuter, Mikael 2008: *Finlandssvensk ordbok*. Esbo. Schildts Förlads AB.
- Laureys, Godelieve 2003: Vem äger svenskan? Pluricentriska språk och frågan om ownership och stakeholdership. I: Lindström, Jan m.fl. (red.) 2003: *Svenskans beskrivning 33. Förhandlingar vid Trettiofjärde sammankomsten för svenskans beskrivning. Helsingfors den 15-17 maj 2013*. Helsingfors, Unigrafia. S.233–245.
- Liljestrand, Birger 1985: *Juttu och sammetsfarmare. Notiser om finlandssvenskt tidningsspråk*. Umeå. Umeå universitet.
- Lindström, Jan 2009: Negationen *inte* i satsens spets- *Int e de ju rimlit*. I: Wide, Camilla och Lyngfelt, Benjamin (red.) 2009: *Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter*. Helsingfors. Svenska litteratursällskapet i Finland. S:163–189.
- Keski-Raasakka, Kyllikki 1998: *Svensk ordföljd i finskt perspektiv. Beskrivning av svenskans ordföljd särskilt i skolgrammatikor för finska elever 1884–1997*. Joensuu. Joensuun yliopistopaino.
- McEnery, Tony och Hardie, Andrew 2012: *Corpus linguistics: Method, Theory and Practice*. New York. Cambridge University Press.
- McEnery, Tony och Wilson, Andrew 2001: *Corpus linguistics. An introduction. Second edition*. Edinburgh, Edinburgh University Press.
- McEnery Tom, Xiao Richard och Tono, Yukio 2006: *Corpus-based Language studies. An advanced resource book*. New York. Routledge.
- Melin-Köpilä, Christina 1996: *Om normer och normkonflikter i finlandssvenskan. Språkliga studier med utgångspunkt i nutida elevtexter*. Textgruppen i Uppsala AB.
- Moring, Tom (red.) 2014: *Ett livskraftigt medielandskap på svenska i Finland*. Helsingfors. Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.
- Reuter, Mikael 1991: Swedish as a pluricentric language. I: Clyne, Michael (red.) 1992: *Pluricentric languages. Differing Norms in Different Nations*. Berlin. De Gruyter. S:101-116.

- Reuter, Mikael 2003: *Översättning och språkriktighet*. Helsingfors. Oy Nordic Print Ab.
- Reuter, Mikael 2014: *Så här ska det låta. Om finlandssvenska och språkriktighet*. Helsingfors. Oy Nord Print Ab.
- Reuter, Mikael, af Hällström-Reijonen, Charlotta och Tandefelt, Marika 2017: Finlandismer i skriven finlandssvenska. I: Tandefelt, Marika (red.) 2017: *Språk i prosa och press. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1*. Helsingfors. Svenska litteratursällskapet i Finland. S:16–28.
- SAG 1: *Svenska Akademiens Grammatik 1: Inledning, register*. Stockholm 1999. Svenska Akademien.
- SAG 4: *Svenska Akademiens Grammatik 4: Satser och meningar*. Stockholm 1999. Svenska Akademien.
- SAOB: *Svenska Akademiens ordbok*. Tillgänglig genom svenska.se.
- SAOL: *Svenska Akademiens ordlista*. Tillgänglig genom svenska.se
- SO: *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*. Tillgänglig genom svenska.se.
- SLS: *Svenska litteratursällskapet i Finland: Svenskan i Finland – I dag och i går (2010-2017). Ett språkprojekt i fyra delar om den svenska som talas och skrivs i Finland*.
<http://www.sls.fi/sv/projekt/svenskan-i-finland-i-dag-och-i-gar-2010-2017>. Hämtat 3.11.2018.
- Tandefelt, Marika 2017a: *Språk i prosa och press. I: Språk i prosa och press. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1*. Helsingfors. Svenska litteratursällskapet i Finland. S:11-15.
- Tandefelt, Marika 2017b: *Läsare tycker till. I: Tandefelt, Marika (red.) 2017: Språk i prosa och press. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1*. Helsingfors. Svenska litteratursällskapet i Finland. S:202–212.
- VBL 1970: *Språkvårdsspalten* 31.12.1970.
<https://www.sprakinstitutet.fi/files/3378/31.12.1970.pdf>. Hämtat 21.3.2018.
- Vetenskapstermbanken i Finland 21.12.2018: *Kielitiede: korpuslingvistiikka*.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:korpuslingvistiikka>.
- Vincze, László 2017: *Svenskspråkiga medier och finlandssvenska medievanor. I: Tandefelt, Marika (red.) 2017: Språk i prosa och press. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1*. Helsingfors. Svenska litteratursällskapet i Finland. S:103–125.

Wide, Camilla och Lyngfelt, Benjamin 2009: Svenskan i Finland, grammatiken och konstruktionerna. I: Wide, Camilla och Lyngfelt, Benjamin (red.): *Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter*. Helsingfors. Svenska litteratursällskapet i Finland. S:11–43.

Material

Korpusar

Borgåbladet 2012–2013

GP 2010

GP 2011

GP 2012

GP 2013

Hufvudstadsbladet (2012–)2013

Hufvudstadsbladet 2014

Pargas Kungörelser 2011

Pargas Kungörelser 2012

Syd-Österbotten 2010

Syd-Österbotten 2011

Syd-Österbotten 2012

Syd-Österbotten 2013

Syd-Österbotten 2014

Vasabladet 2012

Vasabladet 2013

Vasabladet 2014

Västra Nyland 2012–2013

Webbnyheter 2010

Webbnyheter 2011

Webbnyheter 2012

Webbnyheter 2013

Åbo Underrättelser 2012

Åbo Underrättelser 2013

Ålandstidningen 2012
Österbottens Tidning 2011
Österbottens Tidning 2012
Österbottens Tidning 2013
Österbottens Tidning 2014
Östra Nyland 2012–2013

Tillgängliga genom spraakbanken.gu.se/korp.

TABELLER

Tabell 1. Placeringen av <i>månne</i> i satsen, finlandssvenska och sverigesvenska tidningstexter.	38
Tabell 2. <i>Månne</i> i det finlandssvenska materialet.	40
Tabell 3. Satser med initialplacerat <i>månne</i> , finlandssvenska tidningstexter.	42
Tabell 4: Satser med medialplacerat <i>månne</i> , finlandssvenska tidningstexter.	47
Tabell 5. <i>Månne</i> i det sverigesvenska materialet.	54
Tabell 6. Satser med initialplacerat <i>månne</i> , sverigesvenska tidningstexter.	55
Tabell 7. Satser med medialplacerat <i>månne</i> , sverigesvenska tidningstexter.	59
Tabell 8: <i>Månne</i> i efterfältet, sverigesvenska tidningstexter.	64